

An abstract artwork featuring a dark, textured background. A prominent, broad, teal-colored stroke curves across the upper right portion of the image. Several sharp, diagonal red strokes are visible on the left side. The overall composition is expressive and painterly.

Bartha Gusztáv
JELENÉSEK

MP 2019

BARTHA GUSZTÁV
JELENÉSEK

Kárpátaljai Magyar Könyvek
247.

Felelős kiadó és sorozatszerkesztő:

Dupka György

Készült
a Nemzeti Kulturális Alap
támogatásával

© **Bartha Gusztáv, 2016**

© **Intermix Kiadó, 2016**

Szerkesztő: **Nagy Zoltán Mihály**
Borítóterv és illusztrációk: **Matl Péter**
Műszaki szerkesztő: **Dupka Zsolt**
A könyv elektronikus változata:
www.kmmi.org.ua (Könyvek)

Készült a Shark Kft.-ben

ISBN 978-963-9814-78-3
ISSN 1022-0283

Bartha Gusztáv

JELENÉSEK

Kilenc egyfelvonásos

INTERMIX KIADÓ

Ungvár – Budapest

2016

JELENÉSEK

A LÉTRA

Szereplők: *Ancsa, piaci kofa*
Kati, csókolom Kati
Dadri, g-gá-gá... szerelő
István, kopasz Pityu
Kari, befürdött fuvarozó
Piti, pofátlan Piti
Tyotyó, nyugdíjas vénlegény

Szín: *a nézőtérre merőlegesen, három sorban elhelyezett kilenc szék: egy kisbusz utastere. A háttér vásznán fel-felvillanó pillanatképek a ködbe, szmogba burkolózott kisvárosról; út menti fákrol, távoli fényekről.*

Ha nincs más utasítás, a szereplők úgy viselkednek, ahogy a mobiltelefonjaikat kezükben, táskáikat ölükben szorongató utasok egy várakozó járműben.

Az elsötétedő színen a szereplők mobiltelefonjaikat elemlámpaként használják.

Játszódik az „oroszok karácsonyát” megelőző nap kora estéjén.

István jön jobbról. Mögötte a „kisbuszban” ülő Kari sofőr utasokra vár: fészülködik, a körmét tisztítja, ablakot töröl... A szín hirtelen elsötétedik. István arcát mobiltelefonjának fénye világítja meg.

István: A Templom téren kezdődött, és valahogy így. Hazudjam, hogy odahaza, netán évekkal ezelőtt vagy még régebben? Minek?! Akik meghallgatják a történetemet, úgyis elhessentik az előzményeket, akik meg kétkednek, tekintetükkel kiveséznek, legfeljebb ujjal mutogatnak rám: *Ni, ez az ipse – vagyis én –, aki szombatonként menetrendszerűen fellelhető az Ungvártól Szlatináig, Szlatinától Ungvárig közlekedő személyvonatokon, és pofátlanul nagyobbakat lódít, mint tíz szektás hittérítő együttvéve!* Ó, persze, ez csak egy vélemény, és nem a durvább fajtából. Pedig semmi olyat nem állítok, amit saját jól felfogott érdekemben az igazságszolgáltatás előtt illene letagadnom. A sóhajaimat is ott sóhajtom el, ahol azokat el kell sóhajtani. *(Sóhajt.)* Hallják? Elhibázni a létrafokot – fél halál. Ejtik keser-uncsi kis életemet, ahogy mondani szokás, és jó, hogy nem loccsan szét a fejem. Még módomban áll hajamnál fogva kihúzni magam a trutymóból, mint az izé... az a német báró. Már ha volna hajam. *(Leveszi sapkáját, végigsimítja kopasz fejét.)* Látják? Itt kezdődött, a Templom téren. Itt támadt az érzésem, hogy muszáj elutaznom. Az érzelmek véletlenszerűek, mégis kicsi a valószínűsége annak, hogy az adott időben bárhol tartózkodhattam volna a városban. Nem. Nekem a Templom téren kellett állnom és várakoznom, slussz.

István hátrahúzódik, a szín kivilágosodik. Tyotyó jön jobbról, aprókat lépve. Nejlonszatyrában három másfél literes sörösfakon.

Tyotyó: Na mi van, Kari fiam, lesz menés?!

Kari: Hasmenés, Tyotyó. Azt mind meg akarja inni?

Tyotyó: Nem, nézni vettem. *(Kivesz egy flakont.)*

Kari: Lötty! Sörporból keverik, semmi köze a sörárpához. Ja, nincs megállás, pisa szünet, de ha netalántán maga alá húgyozik, úgy kivágom a buszból, hogy arról kódul! Vili?

Tyotyó: Hallom, jól átvágtak a kerítésen. *(Iszik pár kortyot.)*

Kari *(bólint).*

Tyotyó: Tegnap mondja a szomszéd, hogy kihúztak vagy ötezer dolárt a zsebedből. *(Iszik pár kortyot.)* Nem rossz napszám, nem rossz...

Kari: Befogja vagy én fogom be!

Tyotyó: Rendes ember nem fenyegetőzik.

Kari: Biz' isten kiszállok!

Tyotyó: Kapok egy új ruhát? *(Iszik.)*

Kari: Nem elég, hogy a lányaid folyvást kitessékelnek a lakásukból, már ki is zsebelnek? Az árokparton végzed, Tyotyó!

Tyotyó *(maréknyi pénzt húz elő kabátja zsebéből):* Van pénzem.

Kari *(elveszi a viteldíjat):* Mutogassa, mutogassa... Dugja el, míg egyben van! Ennyi pénzért a városi huligánok bőven laposra verik.

Tyotyó: Irigyled?

Kari: Ha így folytatod, maholnap a kutyádnak se kellesz!

Tyotyó *(vállat von, iszik):* Na és?!

Ancsa és Piti jönnek balról, üres táskákkal.

Ancsa *(Pitihez):* Ellehet Tyotyónak a nagy nyugdíja...

Piti: Pijikének, Tejikének tujós a fenyeke. Nagy ház kéne, toronyóra láncostól.

Ancsa: Kiköpött apjuk, ha csömörig falnának, se lagnának jól. Kari-val mi van osztán?

Piti *(megáll):* Mi lenne. Új mikrobusz nuku.

Ancsa: Cseppet se sajnálom. Nyúzza, sózza a Szeles banda! Kellett neki uborkafa! Tarthatja őket, szagolhat hozzájuk, míg él!

Tyotyó beül a kisbuszba, a harmadik sor belső oldalán álló székre.

Kari *(hátrafordulva):* He, Piti tényleg kezelgeti Ancsa mamát?

Tyotyó: Lyuk, lyuk.

Kari: Az anyja lehetne!

Tyotyó: Lábasjóság, eladó bor, hohó! Ancsa eddig két pár csizmát akasztott kampóra, a harmadik félcipő lesz.

Kari: Olyan szar a bora?

Tyotyó: Hazáig öklendeztem.

Kari *(hümmög):* Pedig nem rövid a főutca.

Ancsa pénztárcát vesz elő, Piti lehuppan a Kari mögötti székre.

Ancsa: Kettőt. Itt egy húszas, visszajár négy hriveny.

Kari *(Ancsa kezébe számolja a visszajáró pénzt):* Milyen volt a piac?

Ancsa: Semmilyen! Nincs pénz, csórók az emberek. Toprongyosabak, mint falun. Nyakukban a karácsony, oszt csak bámulnak.

Tyotyó: Mindenütt ez van.

Piti: Magszólalt a csernobili veterán!

Tyotyó *(iszik):* Ha iszom, a magamét iszom, nem fekszek össze egy pohár borért öreganyámmal.

Piti (*felemelt kézzel hátrafordul*): Na, mi van, hiányzik egy tasli!?

Ancsa (*beül Piti mellé*): A szél üsse meg! Nem tudja má', hogy hova legyen kényességében! Jobban tenné, ha egyszer-egyszer megfürödne, tiszta alsóneműt venne magára a vén bűdöse!

Tyotyó: Bűzös a lyukad!

Piti (*leüti Tyotyó fejéről a prémsapkát*): A... a következő a zápfogad lesz! Ha még megvan.

Tyotyó (*felemeli a bontatlan flakont*): Ihatnál?! Igyál, ingyen adom!

Piti (*elkapja a flakont, gyorsan felbontja, meghúzza*): Hülye! (*Ancsához.*) Hát nem egy hülye?

Balról feltűnik Csókolom Kati, tele szatyorral a kezében.

Ancsa: Dadrit hol hagyta? A piacon kéz a kézben sétáltak.

Kari: Nem gondoltam volna...

Ancsa: Hogy Csókolom Katinak két ura van? Egyik a hites, a másik meg a pénzes. A Sanyi anyja a minap panaszolta, hogy a fia decemberben egy kopeket nem adott a házhoz, Csókolom Kati verte el a keresetét ajándékokra. Pedig nem keveset kalimol a Dadri, gázszerelő. Pénzre fekdühetne...

Kari: Nem a Katira?

Ancsa: Hohó! Ott még nem tartanak. T-it-ti... bujkálós szerelem. Csókolom Kati a hites urával együtt jókat röhög a markába.

Kati (*odanyújtja Karinak a viteldíjat*): Csókolom! Csókolom, Ancsa néni!

Piti: Azt is?

Kati (*beül hátra, de nem Tyotyó mellé*).

Tyotyó: Tán tetves vagyok, vagy mi!?

Kati: Csókolom, Jenő bácsi!

Tyotyó (*odahajol Katihoz, elkezd tapogatni*).

Kati: Vette le rólam a mocskos kezét!

Tyotyó (*előmarkolja a pénzét*): Van pénzem. Sok pénzem van.

Kati: Tudja mit, dugja a fenekébe!

Piti: Dikk te! (*Ancsához.*) Ez tényleg, t-it-ti... szerelem.

Ancsa: Ugyan má'! Ki kezdene a vén marhával?

Balról Dadri jön, futva.

Dadri: I-in-in... megy Ka-kari?

Kari (*emelt hangon*): Kis híján lekéstél, hol a faszba lóginyásztál?

Dadri: G-gá-gá... csináltuk.

Kari: A piacon?

Dadri (*fizet, beül Anca mellé*): Po-po-po... ott mellette.

Piti: Keresed a hosszú pénzt.

Dadri: Ne-ne-nem panaszkodok.

Piti: Kati se panaszkodik.

Dadri: Ne-ne-ked s-s-semmi közöd, a-ahhoz!

Anca: Anyádnak néha adhatnál egy kis pénzt kenyérre!

Dadri: Ma-ma-ajd adok.

Piti: Csókolom Katinak (*iszik pár kortyot*).

Dadri: Lenyo-nyo... mom a torkodon, mi-mindjárt!

István tétován előre jön a háttérből.

Piti: Ha az ott nem kopasz Pityu...

Dadri: A-a-az.

Kari: Földmérnök úr!

Anca: Urazza a nyavalya! A szomszédasszonya nálam veszi a tejet, a tojást, és képzeljétek, hogy mit le nem akaszt egyszer-egyszer a mér-r-r-nök úrról... A felesége, Lena régóta nem tanító, valami bankban helyettes izé, na, és négyszer, ha nem ötször annyit keres, mint a mér-r-r-nök úr. Kocsit vett, cifrálkodik, éli világát. (*Halkan.*) Szeretőt tart, nem egyet, nem kettőt. Pityu odahaza senki. Maflicsek. Előbb-utóbb felkőti magát. (*Felcsattan.*) Na, má' miért ne hinnék a szomszédasszonynak?! Jólöltözött, finom nagysága!

Kari: Á, Istvánnak két nagyocska gyereke van, ha jól tudom, egy fiú meg egy kislány.

Anca: A pulya semmi! Nem kötözhetik az anyjukat az ágy lábához!

Kari (*bólogat*).

Tyotyó: Mindenütt ez van.

Piti: Pofa súlyba, ide tart!

István megáll a kisbusz mellett.

Piti: Na, megyünk vagy maradunk?

István (*Karcsihoz*): Menyi a tarifa?

Kari: Nyolc hriveny.

István (*fizet*).

Kari (*István kezébe adja a visszajárót*): Mi újság a földhivatalban?

István: Nyakunkon a fél járás. A gazdák elvetették a rengeteg búzát, az ígért támogatás meg sehol.

Karcsi: Ráadásul hó se esett, ha jönne egy keményebb fagy, vissza minden.

István (*beül Tyotyó és Csókolom Kati közé*): Vetettél valamit?

Kari: Pár szotek¹ őszi árpát, de már teljesen kisárgult.

István: Gombabetegség. Permetezni kell.

Kari (*legyint*): Tavasszal kiszántatom, vetek a helyébe málét, a sor közé meg paszulyt, legyen mitől a Szeleseknek fingani.

Ancsa (*hátrafordul*): István, hogy vagytok osztán?

István: (*Hallgat, nézelődik.*)

Kati: Csókolom, István bácsi!

Tyotyó: Mindenütt ez van. (*Istvánra kínálja a flakont.*) Bátyádnak első osztályú bora van. Az igen, nem az Ancsa pancsa...

István (*elhárítja a kínálást*): Köszönöm! A két gyerek sítáborban, az anyjuk meg a resztoranban.²

Kari (*fennhangon*): Ajtó bezár, indulunk!

A szín elsötétedik. István újra az előtérben áll, világító mobiltelefonnal a kezében.

István: Még azt akartam mondani, hogy elegendem van a kibaszott életből, meg hogy senki véleményére nem vagyok kíváncsi. De a falubelijeim között perc alatt falubélivé váltam. Nem tudom, hogy törvényszerű-e, de a történetek általában akkor kezdenek kerek egészé válni, ha a főhős valami véletlen folytán visszacsöppen a múltjába. A véletlen adott volt, és hát mint mindenkinek, nekem is van múltam. Azon kaptam magam, hogy balkezem a Kati ölében matat, a jobbomban félig tele sörös flakont szorongatok. Ihaj-csuhaj, sose halunk meg! Csókolom Katinak plusz pár szotek háztáji földre volt szüksége, Tyotyó a kertjét akarta privatizáltatni. Nyilván a többiek is óhajtottak tőlem valamit, ha mást nem, egy kis hivatali protekciót. Sajnos, csak egy fenekem van, nem ülhettem mindenki mellett.

Az utastérben ülők a mobiltelefonok és a szembejövő járművek reflektorainak fényében mind cifrában és hangosabban káromkodnak, Karival kórusban szidják a kétbalkezes járművezetőket, a közlekedési rendőröket és az úttest gödreit. Közben a sörös flakonok, körbe-körbe járnak, és Tyotyó minden újabb korty után nótázni kezd.

Tyotyó (*énekel*): „Akácos út, ha végigmegyek rajtad én,
Eszembe jut egy régi szép emlék.
Nyá...”

¹ Ár (területmérték)

² Élőzenekaros vendéglő

Piti: Kuss, zavarja a sofőrt!

Tyotyó: Má' letértünk a főútról.

Piti: Na és, ha letértünk!

Kari (*hirtelen fékez, mindannyian előrebuknak*): Basszus! Mi a fene!?
(*Egy ronggyal letörli a képzeletbeli szélvédőt.*) Jövet még nem volt...

Piti (*odahajol Karihoz*).

Kari: Látod, amit én látok?

Piti: Ühü!

Kari (*kiszáll a járműből*): Csak nem megbolondult valaki a faluban!?
Ép ésszel ilyesmit nem csinál az ember!

Tyotyó: Mi-mi-mi... történt?

Piti (*hátrafordul*): Felfestették az utat, sárga festékkel.

Dadri (*kitárja a képzeletbeli ajtót és kiszáll*): M-muti!

Piti: A vak is láthatja.

Mindannyian kikászálódnak a buszból, sorfalat állnak a reflektor megvilágította valami mellett. Elsőnek István hajol le, érinti meg, majd váratlanul hátrahököl, és rémült arccal elkezd hátrálni, mind hátrább. A továbbiakban szemlélője marad az eseményeknek. A többiekre nincs áramütésszerű hatással az útesten látszó valami megérintése.

Kari: Vasúti sín párnak néz ki.

Piti: Az szélesebb, és sürvebben vannak a talpfák.

Kari. A zebrát keresztbe festik föl és fehérre. És ahogy látom a fa-
luig, elér (lehajol és megérinti). He, nincs festék szaga!

Dadri: L-lé-lé... lajtorja (*lehajol és megérinti, majd odalép Kari mel-
lé*). Tudja Karcsi bátyám, engem anyám soha nem szeretett. Mert álla-
potos lett velem, és hozzá kellett mennie egy nem szeretem emberhez.
Vagyis az apámhoz. A logopédus doktornő azt mondta, hogy nálam a da-
dogás idegi alapú, és hogy rajtam egyedül a szeretet segíthet. (*Kifakad.*)
Engem a pénzemért ne szeretgessen senki. Te se, Kati! Senki se, értitek?!

Ancsa: Né te má'! Hallottad?

Piti (*szájtátva*): Öhö!

Kari: Ha holnapután is élni akarok, muszáj lesz pofára ejtenem a
Szeles-bandát. Sanyikám, elegendem van belőlük! Hajnali négytől este tíz
óraig minden áldott nap talpon vagyok, és ökelmék még arra sem kapha-
tók, hogy lekaparják a tehén alól a ganét. Biz' isten, keresek egy magam-
hoz való asszonykát, akit a tenyeremen hordhatok, és tudok szeretni.
Biz' isten, keresek!

Ancsa (*félve hajol le, a kezét vissza-visszarántva érinti meg a létrát. Lassan felegyenesedik*): Gyerekeim, tudom, hogy a szemetekben egy kapzsi vénasszony vagyok, és hogy a nagy semminek gyarapítok. De hát mitévő tudnék lenni? Mondjátok má', mi egyebet tehetnék? Ezt a (*Pitire mutat*) fajankót cipelem a hátamon, hogy annak látsszak, aki nem vagyok. Nem... Nem, gyerekeim, nem az vagyok, akinek látszom, nem... Spongyát rá, holnap is köszönni fogunk egymásnak, vagy mi a szösz!?

Tyotyó, Piti és Csókolom Kati egyszerre tapogatják meg az útközépen elterülő sárgaszínű létrát. Tyotyó fenékre csücsül, Kati sirva fakad, Piti fel-alá jár.

Piti (*kifakad*): A kurva életbe...

Tyotyó: Ne ijesztgesd a kisasszonyt!

Piti: Nézzen rám! Kit tudok én megírátni, na kit? Szart se érek!

Tyotyó: A maga helyén mindenki...

Piti: Egy lófasz! Vagy nem ezt akarta mondani?

Tyotyó: Mondani mindent lehet. Sajna, előre senki nem tudja, hogy végül mire ér az életével. Ahogy te se, úgy én se.

Piti: Most ha azt hiszi, hogy megvigasztalt...

Tyotyó: A dolgok nem így működnek.

Piti: Akkor hogyan?

Tyotyó: Hiába nézel? Porban hentergő féreg vagyok, vagy még anynyi sem.

Piti. Na ne!

Kati (*fennhangon ikeg*).

A szín elsötétedik, István lép az előtérbe.

István: A feleségem azt tette, amit én csináltam hosszú éveken keresztül. Volt kitől tanulnia. De, hogy az életem valóban szarba menjen, ahhoz előbb gallyra kellett vágnom magam körül mindent. Én vagyok a bűnös, eleitől fogva azon voltam, hogy a sorsomat kihegyezzem. Ja, arra nem emlékszem, hogy a többiek, hogyan és miért kecmeregtek vissza a kisbuszba, talán éppen akkor támadt mehetnékem. Valaki vagy valami azt súgta hirtelen, hogy vissza, haza kell mennem a városba. Baj van. Nagy baj van! A gyomrom összeszorult, aligság kaptam levegőt, és senkinek sem hiányoztam. A kisbusz nélkülem indult el.

A kisbuszban utazók a helyükről felállva, előregörnyedve buzdítyák, hajszolják Karit a jármű mind nagyobb sebességének elérésére. Kiáltásuk majomszerű rikácsolássá fajul.

Hangfoslányok a sötétségben: Má' nem látszik... Gyorsabban... Taposs bele... Hajrá...

István: A pusztulást nem lehet kicselezni. Anno: hétvégéken irány a Kárpátok. Lenával sorra jártuk a térképen bejelölt turista útvonalakat. Tizenvalahány kilométer hegyre fel, völgybe le meg se kottyant. De akkor este mintha a végtelent akartam volna utolérni, mentem, de nem haladtam. Egyszer néztem hátra, csörömpölést hallottam, és egy óriási pukkanást. A faluszéli legelőn valami lángolt, messze látszón világította meg a főútvégi házakat. S onnantól már nem éreztem, tudtam, hogy odahaza nagy baj történt. És történt. Lena tökrészen, a kocsijával belerohant egy útszéli akácfába. A szeretője túlélte a balesetet. Jómagam kis híján belehaltam, és voltaképpen azóta se élek.. Vagyogatok. Szombatonként jegyet váltok az Ungvártól Szlatináig vagy a Szlatináról Ungvárra tartó személyvonatra, és próbálom megérteni a történeteket. A munkahelyemen nem beszélhetek, odahaza pláne nem: két gyereket kell felnevelnem, felkészítenem a nagy életre. Olyasvalamire, amit igazából én sem értek. A milliárdodik galaxis Nap nevezetű csillaga körül kering egy Föld nevű bolygó... Amint eddig érek, a fiam feláll és faképnél hagy. A lányomnak is igaza van. Ne fürkésszük a jövőt! A gond csak az, hogy ezt az alapvető igazságot, nem és nem tudom megérteni, se senki-vel megértetni.

Függöny

AZON A BIZONYOS HETEDIK NAPON

Szereplők: Béla
Nagyapu
Babakocsit toló anyuka
Szerelmespár
Idős házaspár

Szín: sétány kandeláberekkel, támlás paddal.

A főhősök jóval túl vannak a hatvanas éveiken. Voltaképpen tükörképei lehetnének egymásnak. De míg Nagyapu majd kicsattan az egészségtől, mozgása lendületes, világosszürke öltönye vasalt – Béla kopott, fekete színű ruházata gyűrött, mozdulatai nehézkesek, arcbőre sárga. Májbetegségének köszönhetően zsebkendőjével hol az orrát, hol könnybe lábadó szemét törölgeti.

Időpont: 2013 őszének egyik verőfényes délutánja.

Béla jobbról, sietve. Megtorpan, zihálva belekapaszkodik a lámpavasba.

Béla (*hátralesve*): Na végre! A rossebbe, mégse! Vágjak át az öreg-tölgy irányába? Áh! A gyalogoshíd köpésnyire... Egyéb se hiányzik, csak a tülekedés, a bosszúság! A csatornaparti csehó éjfélelégig nyitva tart. Én csak tudom! A Nyanyát ma se fogom körbeudvarolni. Esetleg veszek neki cukorkát, magamnak meg egy pikoló sört. A sör jót tesz a szívnek, állítólag. Még hogy Nagyapu! Nagy papucs (*nevet*). Ismerem a fajtáját. Ismerem... Előle fussak?! Fityiszt! Ezt neki! (*Hadonászik, fityiszeket mutogatva hátrál, majd lerogyik a padra.*) Meg ezt, meg ezt...

Nagyapu jön jobbról, nagy léptekkel.

Nagyapu: Még azt akarom mondani... Az éjszaka kirámolták a cse-hót. A hídon túl milicek köröznek.

Béla: Közöm?

Nagyapu (*a pad mellett állva*): Nézz magadra! A híd alatt, Marlboro címkés kartondobozokban éjszakázók melletted fess úriembereknek tű-nének a hekusok szemében.

Béla: Ha kiterítnek, szebb leszek. Ahogy mondják: a halál megszépít. Fizetem az egyházadót, sátoros ünnepeken a perselybe dobok némi ap-rót... Szép temetésem lesz.

Nagyapu: Addig is a Nyanyának cukorkát veszel...

Béla: Neked, Margó mama!

Nagyapu: Pohárka sört a Bélának. Nem unalmas?

Béla: A nyugdíjamból nem futja világművelői utazásra. Tudtad, hogy a koldusok nem lesznek öngyilkosok?!

Nagyapu: De te nem vagy koldus, Béla.

Béla: Csak majdnem. Havi négyszáz hriveny a patika, száz az orvos. Hál' istennek a délutáni séták nem kerülnek semmibe, az a pár pohárka sör meg nem oszt, nem szoroz. Meg hát kinek se ártok vele.

Nagyapu: A májadnak. Nem azért mondom, hogy mondjak valamit: tönkre ittad magad.

Béla (*zsebkendőjével a tarkóját törölgeti*): Élvezed, mi? Ne tagadd, olykor sutyiba-mutyiba te is... Másnaposan végig-végig-zongorázol az oldalbordáidon: dó, re, mi, fá...

Nagyapu: Magadról ítélsz.

Béla: Nem vagyok köteles vélekedni, nyugdíjas vagyok. Legfeljebb a választásokon az erősebb kutyára szavazok, persze csak akkor, ha löknek érte némi pénzmagot.

Nagyapu: A demokrácia nem ügylet.

Szünet.

Nagyapu: Továbbmegyek...

Béla: Arra van a sportuszoda, emerre a gyalogoshíd, de ha netán az öreg tölgyfára vagy kíváncsi, kerülnöd kell.

Nagyapu (*föl-alá jár a pad előtt*): Üzemi párttitkárként...

Béla: Személyzetis...

Nagyapu: Jól megtanultad a rendtartást.

Béla: Ki beszél?! Ha nem vétetek fel a pártba, nemhogy családi házat, tyúkólat nem lett volna módodban tervezni!

Nagyapu (*megáll*): Phh! A rendszerváltás óta...

Béla: Levezekelted. Építettél magadnak a kis fizetésedből egy böhöm nagy házat, és mindeközben a szádtól vontad meg a falatot, hogy a gyerekeid is nyomhassák a gázpedált. Három nyugati kocsi áll a kovácsoltvas kerítéses, díszteglás udvarodon.

Nagyapu: Phh! Te fantáziáltad össze. Az úszómedencét persze kifelejtetted, szürkeállományodnak a színes díszteglával borított udvar a gazdagság netovábbja.

Béla (*szívtájékon dörzsöli a mellkasát*): Azért kísérgetsz hatodik napja, hogy ezt közöld velem?

Nagyapu: Helyesbítek, hetedik napja.

Balról babakocsit toló anyuka jön.

Béla: Ne álld el az utat!

Nagyapu (*ingerülten*): A nadrágom ne toljam le?!

Béla: Hogy nem mentem el a Nyanyával bevásárolni! Csirke farhátat venni, két kiló krumplit, leveskockát...

Az asszonyka a babakocsival a padhoz ér, megáll, vet néhány sajnálkozó pillantást az orrát-szemét törölgető Bélára.

Nagyapu (*a babakocsi fölé hajol*): Pucuru-mucuru! Plitty-platty!

Béla: Rózsaszínű a babakocsi!

Asszonyka: Hozzám szólt?

Béla (*nemet int a fejével*).

A csecsemő felsír, anyja néhányszor megrázza a kocsit, majd a még síró gyerekével jobbra el.

Béla: Az ábrándképek rémisztőlég hatnak a csecsemőkre.

Nagyapu: Kit tett mumussá? Számoljunk csak, az elmúlt tíz év során hányszor jutottam eszedbe? Na, na!

Béla (*legyint*): Pulyakoromban sok minden akartam lenni: katona, nyomozótiszt, építész... Legszívesebben papást-mamást játszottam az utcabéli pulyalányokkal a fészker eldugott sarkában. (*Mosolyog.*) Félóránként csináltunk egy gyereket.

Nagyapu: Nem válaszoltál!

Béla: Hurkára tekertük az aznapi újságot, és csitt-csatt, megpaskoltuk vele egymás pucér fenekét, és már kész is volt. Félóránként egy.

Nagyapu (*kifakadva*): A kérdésre felelj!

Béla (*a májához kap, légszomj gyötri*): Basszus! (*Nagy nehezen sikerül mélyet lélegeznie.*)

Nagyapu (*gúnyosan*): Zsugorodik a májacska?

Béla: A hátralévő időm. Pedig sikeresen elloptam Margótól és a gyerekeimtől magamat; tíz éve rendre ott vagyok volt osztálytársaim, munkatársaim temetésén, hogy ne malmozzak a jövőn.

Nagyapu (*leül a pad másik végére*): Ha Mohamed nem megy a hegyhez...

Béla: Ma éjszaka álmomban sűrű hó esett.

Nagyapu: Havat manapság csak a tévében látunk. Vagy már ott se.

Béla: A templomajtó mellett ültem, kezemben lapos fémtányérral.

Nagyapu: Magyarán: koldultál.

Béla: A templomban istentisztelet zajlott, a hívek éppen a záróéneket énekelték, mikor váratlanul megkoppant a fémtányér. Egyszer, kétszer, majd mind szaporában.

Nagyapu (*gúnyosan*): Dőlt a lé.

Béla: A jég. A földnél száz fokkal hidegebb, lapos, ovális formájú jégkristályok hulltak a tányéromba.

Nagyapu (*gúnyosan*): Alighanem a bérecskéd.

Béla: Kivettem egyet, és... és szempillantásnyi idő alatt mély sebet égetett a markomba.

Szünet.

Nagyapu: Befejezted?

Béla: Ja, Margó annyit fűzött az álmomhoz, hogy a jég szertefoszlott reményeket jelent. Van álmoskönyve, meg féltucatnyi hókuszpókuszos.

Nagyapu (*köhint párat*): Ólmot önt, tűkkel szurkálja tele a viaszbabút?

Béla (*legyint*): Á, morgó Margó csak velem szemben boszorkány! A vejem néha hoz néhány flakon házi bort, azt dugdossa, issza meg előlem.

Nagyapu (*fényképeket vesz elő zakója zsebéből*): Az unokáim.

Béla: Muti! *(Ujjai a semmibe csippentenek; képzeletbeli fényképeket lapozgat, forgat a kezében.)*

Szerelmespár jön jobbról. A lány keze a fiú derekán, a fiúé a lány vállán.

Lány *(kifakad):* Hát nem elfoglalta megint a padunkat!

Fiú: Keresünk másikat.

Lány: Nem igazság! Ez a mi padunk.

Fiú: Ülünk mellé, hátha elszégyelli magát és tovább áll.

Lány: Egy koszos, bűdös hajléktalan mellé?! Azt már nem!

Fiú: Miért lenne hajléktalan?

Lány: Mert... mert magában beszél, és... és a kezével folyton hadonászik.

Fiú: Szerintem kártyázik, bajok vannak az emeleten.

Lány: Hol?

Fiú *(szabad kezével a homlokára bök).*

Lány *(kuncogva):* És hol az alsó szint?

Fiú *(kezével a hasát, derekát tapogatja):* Máj, vese, hasnyálmirigy... *(A lány megmarkolja a fiú nemi szervét.)* És a mucurkád. Az alagsorban... sorban találhatók a végtagok.

Lány *(töprengőn):* Ahhoz négykézlábra kellene állnunk, tudod, a kezek miatt.

Fiú: Nem is olyan rossz ötlet.

A fiatalok összenevetnek, aztán kéz a kézben, vidáman elmennek balra.

Béla: Belőlem soha nem lesz nagyapu. *(A padra dobja a képzeletbeli fényképeket.)* A lányomnak nem lehet gyereke, a fiam meg a vágyainak él. Sok pénzt akar keresni, de gyorsan.

Nagyapu: Ki nem?

Béla: Csak nem a mások lakásában. Alighogy kilép a dutyi kapuján, már zsuppolják is vissza.

Nagyapu *(talpra szökken):* Te... te... te vagy hibás! Emmának elege lett a hurkára tekert újságokból, Emmának férfi kellett, nem egy gyáva szaralak!

Béla *(vállat von):* Lett rá okom, hogy kitaláljalak, egy pár legyetek Emmával.

Nagyapu *(dühötől tajtékozva):* Hogy míg a csámpás Nyanyádat gyakorod, szabadon legeltethesd a piszkos fantáziád! Törödtél is te a gyerekeiddel! A lányodnak tizenöt éves korában elvégzett zug-abortusz miatt nem lehet gyereke, a fiad tizenkét éves korában már bandázott. Nem,

nem Emma kezdte, a párttitkár elvtársnak szavába se került egy kis etyepetye, az üzemben dolgozó, és az arra kapható asszonyokkal, lányokkal lezargatott alsó szintű foglalkozás.

Béla: Hazugság! Hess, hess innen! Nem érted?! Hess innen!

Nagyapu (*gúnykacajjal*): Még egy hét, és valóságosabb leszek a valóságnál.

Béla: Az... a lehetetlen.

Nagyapu: Az okos műtyürrék korában? A nem is oly távoli jövőben a virtuális valóság már befolyásolni fogja az életet. Térideje valósággá válik.

Béla: Nem értem.

Nagyapu (*viasszail a padra*): Pedig te olvastad az újságcikket, nem én.

Béla (*töprengően*): Lehetséges. Érteni azonban nem sokat értettem meg belőle.

Nagyapu: Ahogy az életből se.

Béla (*hirtelen feláll, szédelegve megpróbál eljutni a legközelebbi kandeláberig, de félúton térdre rogy, majd oldalára dől*): Se... se...

Jobbról, karonfogva, idős házaspár jön.

Asszony: Nézzenek oda, még egy! Régen legalább összeszedte, kijózanítóba szállította őket a milícia.

Öreg: Ukrajnának a faluhelyen meglévő kórházak működtetésére sem telik, nemhogy detoxikáló állomások fenntartására.

Asszony: Megint tudományos vagy!

Öreg: Kijózanítani százegy dologból lehetne az emberiséget. Vegyük a környezetszennyezést, a globális felmelegedés elsődleges okát... Csitt! Nagyapu, nagyapu... Ezt a szót hallom ki a motyogásából.

Asszony: Gyönyörködhetnek benne az unokák! Részeg disznó!

Öreg (*megáll, fejszóválva*).

Asszony: Nézzed, nézzed csak: mivé lennél nélkülem!

Öreg: Hol tartottunk?

Asszony: Hitelválság.

Öreg: A világnak egységesítenie kellene a pénzrendszerét (*kisétálnak balra*), hogy javítani tudjon az emberek életminőségén...

Fülsiketítő fényrobbanás. Nagyapu semmivé válik. Egyedül a földön fekvő Béla teste feketélik a sűrű hóesésben.

Függöny

KRITIKUS TÖMEG

Szereplők: *Ádi, 35 éves kiskereskedő*
Vica, 33 éves gyámügyi felügyelő

Szín: kertvárosi lakóház egyedien berendezett hálószobája. A fal és a mennyezet halványkék, a padlószőnyeg molnárkék, az ágynemű türkizkék, a bútorzat fehér színű. A jobboldali ajtó melletti sarokban asztali számítógép; átellenben, a sötétkék függönyös ablaktól jobbra nagyképernyős plazmatévé.

Ádi és Vica az ágyban fekszenek.

Ádi (*felül, felkapcsolja az ágyfeletti olvasólámpát*): Kapcsoljam fel a villanyt?

Vica (*szemét dörzsölve*): Már felkapcsoltad.

Szünet.

Ádi: Látom.

Vica (*nagyot ásít*): Aludjunk inkább, Ádikám, kérlek!

Ádi: Arról volt szó, hogy szeretkezünk, egész délelőtt szeretkezni fogunk.

Vica: Még csak hajnali fél hat.

Ádi (*bólint*): Az este későre járt, egész tizenegy óra volt, és fájt a fejed meg egyebek.

Szünet.

Ádi: Vica, van valakid? Jobb, mint én? Úgy általában.

Vica (*felkönyököl*): Megint elakadt a tű? Torkig vagyok a lemezeddel! (*Gúnyosan.*) Jobb, mint én, szebb, mint én, nagyobb a... (*Kinyújtja a karját.*) Ekkora! Meg vagy elégedve?

Ádi: Bocsi, hogy vagyok! Azért nem kell lépten-nyomon felkapnod a vizet.

Vica (*visszahanyatlik, kívülre fordul*): Hagyjál békén, nehéz hetem volt!

Ádi: Á, én meg egész héten röhögtem. A hriveny árfolyama akkorát zuhant, hogy alig látni; a hűtőkamra bedobta a törölközőt...

Vica (*közbeszól*): Beadta az unalmast.

Ádi: Szóval, holnaputánra rám bűdösödik vagy kétmázsányi csirke farhát...

Vica (*gúnyosan*): És összedől a világ.

Ádi: A világ nem, a folyószámlánk fog megcsappanni.

Vica (*felül, nagyot nyel*): A-a-s... dolláros?!

Ádi: Nincs kecmec, szerdán lejár a határidő, mindenképp fizetnem kell a beszállítónak.

Vica (*nekikeseredve*): De hát... de hát... Vitya a barátunk...

Ádi (*bólint*): Míg nincs tartozásunk.

Mindketten visszahanyatlanak a párnáikra, kínos csönd.

Vica: Nem lehet...

Ádi: Szovjet gyártmány. A hűtőszerelőnek halvány gőze nincs, hol a fenébe lehet a javításhoz szükséges alkatrészt beszerezni.

Vica: Vagy nem lehetne...

Ádi: A falusi házi boltok tulajai két hete még ölre mentek a farhátért, most bezzeg, mikor dörög az ég és villámlik, se hírük, se hamvuk.

Vica: Hátha akciós áron...

Ádi (*fejcsóválva*): Tudod, hány üzletfelújításba, berendezés vásárlásába került, míg boltunkba édesgettem a város krémjét?!

Vica: Képzeld, pontosan tudom. (*Felkönyököl.*) Ki sikálta fényesre az újracsempézett falakat, csillogóra a vastagon gépolajos hűtőpultokat?!

Ádi: Bocs', Évim! Szóval, ha most a toprongyosokat holmi akciós csirkecsonttal az üzletbe csődítem, ismerőseik körében nagyobb fog zuhanni az ázsiónk, mint a hriveny vásárlóértéke.

Megtörve a percnyi csendet, Vica nagyot sóhajtva lekászálódik az ágyról, a számítógép elé ül.

Vica: Öt email-t kaptunk.

Ádi: E-mail-t? Levelet.

Szünet.

Vica: Felolvassam?

Ádi: Ha a szeméttelenen guberálóknak valami bajuk esik... Kénytelen leszek kikocsizni a hússal az erdőbe. Nem tudod, hová a fenébe tűnhetett az ásó?! A garázsban nincs.

Vica (*hasára szorított kézzel, Ádi felé fordul*): Kapa és nagyharang.

Ádi: És akkor...

Vica (*mélyeket sóhajt*): Eszembe jutott... Mi lenne, ha, mi lenne, ha... Képzeld, mi lenne, ha oda adományoznád a húst az árvaháznak!

Ádi (*homlokráncolva*): Az lenne, hogy vaj van a fejükön. Ismered Himicséket, a bolhából nyomban elefántot kreálnak, ha rólunk van szó.

Vica: Phh, hogy mit gondolnak a parasztok... Himics Kitti a rakott szoknyánál tart, abban pipiskedik. Száz évvel le van maradva.

Ádi (*mosolyog*).

Vica: Úgy, de úgy megszívadjuk őket, hogy sárgára asznak az irigységtől!

Ádi: Mi a frásszal?

Vica: Mivel? Rita, az újságíró barátnőm készít az adományozó eseményről egy fényképes riportot. Benne leszel a járási újságban, amint kezet fogsz az igazgatóval, vagy ahogy ott állsz a hálás tekintetű árvák gyűrűjében...

Ádi: A vidám, hihetőbb...

Vica: És a többi, és a többi... Erre kössenek csomót!

Ádi *(nevetve)*: Hogy nekem milyen okos asszonykám van!

Vica: Ritácskának meg összeállítunk egy kis élelmiszerkosarat... A jó reklám minden pénzt megér *(kissé előregörnyed)*, legalábbis azt mondják.

Ádi *(Vica felé nyújtja a kezét)*: Puszi anyukának...

Vica *(kiszáradva)*: Puszi apukának...*(Túlzott élenkséggel.)* Képzeld, névnapra vagyunk hivatalosak, és nem is akárhová!

Ádi: Csak nem...

Vica *(talpra szökken)*: De bizony! A Kárpátiban hatszáz hriveny egy négyszemélyes asztal, vagyis a vacsi, az italfogyasztást külön számlázzák.

Ádi: Hűha!

Vica: Beláthatod, nem állíthatok oda akármiben. A varrónőm, Grétike, ugyan kiollózott számomra egy ruhamodelt a legmenőbb divatlapból, csakhogy... Az anyagminőségen próbálunk spórolni, de a kiélesztővel együtt még így is belejöhét vagy kilencszázba.

Ádi: Kilencszáz mibe?

Vica *(keresztbehasal az ágyon, homlokon puszilja Ádit)*: Dollárba. Ha az estélyim a divatlap ajánlotta ruhaanyagból készül, a duplájába kerülne, ha nem a triplájába. Bár, ha az a terved, hogy továbbra is csúszszunk-másszunk, hajbókoljunk Szivicsék előtt, a túriban remek estélyi ruhákat lehet kibányászni a bálákból, potom kétszáz hrivenyért.

A szín elsötétedik. Ágnyikorgás, a nemi aktust kísérő hangok, félbeharpott szavak: las... szo... mé... stb. Mire újra felgyúl a villany, Vica már Ádi mellett fekszik, szorosan hozzásimulva.

Ádi *(Vica haját simogatva)*: Milyen volt?

Vica: Tűrhető.

Ádi: Délig még tűrünk egy jót, aztán megreggelizünk, ebédelünk. Te, délután elmehetnénk az uszodába, igaz, nem egy magyarországi élményfürdő, de már van gőzfürdője és sörbárja. Mit szólsz hozzá?

Vica *(felül, felveszi a hálóingét)*: Hétfő van, ha nem tudnád.

Ádi: A kurva életbe!

Vica: A fél városnak hétfőre esik a szabadnapja.

Ádi: Jelzem, én megmondtam: a gyámügyi munka nem leányálom.

Vica *(szemrehányóan)*: A pult mögött szebben mutatnék.

Ádi: Hagyjuk a témát!

Vica: Megspóroltál volna egy elárusítónői fizetést. Az adóhivatal és a nyugdíjalap illetve meg a hűsvéti és a karácsonyi prémiumokkal együtt kitesz vagy hússzezer hrivenyt. Szép pénz.

Ádi *(felkönyököl):* Az, és a hétvégeken nem kell érte lerobbant tömbépületek lépcsőházait járni, családlátogatni a bányató környéki putrilakókat.

Vica: Beszélsz, a városi iskolákban a tanítónői státuszok száz évre előre le vannak foglalva. Lányom, unokám, kutyám-macskám... *(Magából kikelve)* Nekem miért ne lehetne ambícióm, célom az életemmel, amiért küzdhetek?! *(Csípőre tett kézzel, gúnyosan.)* Nízzenek oda, hogy illegeti a farát a botosné önaccsága! Nem akarok boltosné önagyságát játszani! Idehaza azt szajkózni: igen, drágám; parancsolj, drágám...

Puskadurranásra emlékeztető dörrenés. Áramszünet. Aztán hirtelen, önmagától bekapcsol a plazmatévé, a számítógép monitora a tévében pergő, dübögő dobok ritmusára, vörös színben pulzálni kezd; és végül számárbőgésre, malacvisítésre emlékeztető csengőhangon, megszólalnak az éjjeliszekrényeken villogó mobiltelefonok. Vica nagyokat visítva, behunyt szemmel, földre szorított kézzel ül az ágyon, Ádi magára kapva pizsamanadrágját, oda-vissza rohangál tévétől a számítógépig, de egyiket sem tudja kikapcsolni. Közben fülsiketítővé fokozódik a zenebona.

Ádi *(felkapja a mobiltelefonját, torkaszakadtából beleordít):* Halló!!! – Hol a pokolba lennék! – Nem érted, itt vagyok, itt, itt... *(Áramszünet, hosszú csönd.)* Kurvára megokosodtak ezek az izék... nem gondolod... és izé... *(Az ablakról váratlanul lehull az elsötétítő függöny egyik szárnya. A szobában szétterül a napfény. Vica padlón fekszik, egyedül a lábai kandikálnak ki a ráterült függöny alól.)* Éva! Évikém...

Vica *(a függöny alól, alig hallhatóan):* Most... most már elhiszed?

Ádi *(Vica mellé térdel, félredobja a függönnyt):* Nem ütötted meg magad?

Vica *(lassan felül, falnak támasztja a vállát):* Hiszel nekem?

Ádi: Hozok vizet.

Vica: Igen vagy nem?

Ádi *(odaül Vica mellé):* Alighanem egy jókora napkitörés. Tudod, a Nap belsejében a közönséges hidrogén héliummá ég. A folyamat radioaktivitással jár. Tudsz követni? Szóval, a napkitörés erős elektromos hullámokat juttat a térbe, ami a Földön csuda dolgokat tud ám produkálni a hírközlési és az elektromos hálózatokban.

Vica: Nem hiszel nekem.

Ádi: Fizikai jelenség. Olyasvalami, tudod, mint az energiatermelés – szelídített, irányítható atommaghasadás. A kritikus tömeg, mennyiség vagy méret – egyik helyen így nevezik, másik újságcikkben úgy – szinten tartása. A világban mindennek megvan az optimális mérete. Ha netalántán kisebbé lesz, semmivé zsugorodik, ha hirtelen nagyobbá, óriásivá duzzad, és szétpukkan, mint egy túlfújtt lufi. Bumm!

Vica (*feltápáskodik, szédelegve elindul az ajtó felé*): Tudod, mi vagy te, Ádám? Ostoba fajankó!

Ádi: Gyerekkoromban fizikus akartam lenni, csillagász, űrhajós... Semmi esetre sem egy beképzelt libát ajnározó szatócs.

Vica (*megáll*): Az élet egésze maga lehetne a boldogság! Élni, élni... Az élet csoda, a legdrágább kincs. (*Leül az ágyra.*) Három hete ugyanez történt: bógés, visítás, dobolás... Időbe telt, mire előmerészkedtem a paplan alól. Nem volt napkitörés, se földindulás. A barátnőim még azt is megtelefonálják, hogy milyen színűt kakilnak.

Ádi: Hupikéket. Kell lennie valami ésszerű magyarázatnak!

Vica: Az orvosom ugyanezt mondogatja.

Ádi: Miféle orvos? Nem értem.

Vica (*hasára szorítja a kezét*): Valahol itt, valami elromlott. Az eset óta, egyszer-egyszer olyan fájdalmas nyilallás hasít belém, hogy percekre lezsibbadok.

Ádi (*feláll, kezével csapkodva, föl-le jár a szobában*).

Vica: Voltam ultrahangon, röntgenen és nőgyógyászati kivizsgáláson.

Ádi (*egy pillanatra megáll*): És?

Vica: Makkegészséges vagyok. Tucatnyi gyereket világra hozhatok... a nőgyógyász szerint.

Ádi: Nekem egy kibaszott szót se...

Vica: Hogy újra kiröhögj?

Szünet.

Vica: Ki hívott telefonon, és mit kérdezett?

Ádi: Hogy... hogy hol vagyok. Hol a fészkes fenébe lennék! (*Kifakad.*) Rohadt telefonbetyár, játszadozni támadt kedve egy... egy takonypócnak!

Vica: Tényleg, hol vagy? Vagyunk mi egyáltalán?

Ádi (*helyben toporog, majd leül a számítógép elé*): Hülyéskedsz?

Vica: Komolyan kérdeztem. Tudod, mikor már-már elhittem, hogy igazad lehet, csak rosszat álmodtam, köldöktájékon azon nyomban vé-

gigcikázott a fájdalmas nyilallás. Aztán, ahogy szűnt a zsibbadás, úgy lett egyre furcsább... Hogy magyarázzam? Megtörtént, hogy az volt az érzésem, hogy farkasszemet néznek velem az ismerős épületek ablakai, az üzletek kirakatai. Idehaza meg azt kérdezgettem magamtól: mi a fenét keresek én itt?!

Szünet.

Ádi (*kifakad*): Vagyont érő ház, két kocsi, nyaralások a török tengerparton... Mi kell még?! Bocsi, Vicám! Kissé kimerültél idegileg, meg izé... Amint túl leszünk farhát mizérián, kiveszel pár nap szabit; felkocsikázunk a Kárpátokba, és valamelyik turistaszállóban jól kiszellőztetjük a fejünket.

Vica (*hüledezve*): Már elfelejtetted, pár perce mi történt?!

Ádi (*legyint*): Á, valakinek, valakiknek viccelődni támadt kedvük. Még ma utána olvasok, érdeklődöm az Interneten, hogy hogyan lehet az ilyesmit technikailag kivitelezni.

Vica (*kényszeredetten nevet*): Ez... ez nem igaz! (*Feláll, kezét tördelve az ablakhoz lép.*) Sehogy. Hát nem csodálatos...

Ádi: Micsoda?

Vica: Az ég kékje, a járdaszéli öreg gesztenyefa, a távvezetéken hintázó veréb... A párkapcsolat is kritikus tömeg. Érzelmek nélkül vagy semmivé foszlik...

Ádi (*feláll*): Na ne! Azt akarod ezzel mondani...

Vica: Vagy mit se fog érni a pénz, mert egyszer csak azt mondja: bumm! Üres hűtők, üres kamrák, a bútorokon vastagon ül a por, a padlón a szemét, és mégis... Az elmúlt három hét alatt egy szülőt se citáltam a hivatalba utolsó figyelmeztetésre: ha már gyerekeket vállalt, aszszonyom, köteles róluk gondoskodni, reggelente iskolába küldeni őket, mert különben... Mi lesz?

Ádi (*ingerülten*): Bökd már ki végre, hogy gyereket akarsz, és fejezd be a komédiázást, vagy valóban azt fogom hinni...

Vica (*Ádi felé fordul*): Hogy megbolondultam. (*Tettetett élénkséggel.*) Tudod mit, van időnk, délig még tűrhetünk egy jót. (*Szétvetett lábbal végigterül az ágyon, a nemi aktust imitálja.*) Ahh meg öhh, hallod, már a Paradicsomban érzem magam! (*Nevetve.*) Igen, drágám, parancsolj drágám...

Gongütés, a hálósobára sötétség borul.

Függöny

UGRÓISKOLA

KÁPOLNA

Szereplők: *János bácsi*
Dóra
Ági, ápolónővér

Szín: kórházi műtő bejárati ajtaja előtti, teremszerűen széles folyosó-rész. Jobb- és baloldalt kétszárnyas ajtó. A csempézett falak mentén támlátlan, bőrhuzatú vaslócák. A folyosót kékes fényben villódzó neon-csővek világítják meg.

A színen mindkét irányba átsétáló, siető orvosok, ápolónők, táskákat, ételhordó edényeket cipelő beteglátogatók.

Dóra a műtő bejáratí ajtájától jobbra lévő lócán ül, jobbra-balra tekintet. Ági jön jobbról.

Dóra: Meddig?

Ági: Mi meddig? Ja, az operáció. Az attól függ. Mi a fenét a művelt már egyszer a Józsí? Nehogy sértésnek vedd, de néha olyan hülyeségeket csinál.

Dóra: Kiugrott.

Ági (*leül Dóra mellé*): Honnan?

Dóra: A másodíkról.

Ági: Na ne!

Dóra: De. Bele a szobánk ablaka alatt burjánzó, vagy mit csináló csipkebokorba.

Ági (*hosszasan nevet*): Ez a hét vicce!

Dóra: Neked.

Ági: Ne érts félre, képzeld magad a helyembe.

Dóra: Te meg az enyémbe. Fogalmam nincs, miből fogom kifizetni a műtét, a kórházi kezelés káépját.

Ági: Phű!

Dóra: Meg phű!

Ági: Ha csak a tüskéket kell kiszedegetni belőle, az nem kerülhet olyan sokba.

Dóra: Vézett. Komolyan.

Ági: Akkor rendesen beletenyert.

Dóra (*pityereg*): Más asszonyok tudnak boldogok lenni, nekem meg...

Ági: Tán azt hiszed, hogy más asszonyok boldogabbak!

Dóra: Nem tudom...

Ági: Na látod. Izé, aztán miért ugrott ki?

Dóra: Na miért!/? Mert bolond. Ha a fejébe vesz valamit, akkor mindig bolond.

Ági (*csodálkozik*).

Két beteglátogató asszony halad át a színen balról jobbra, tele táskával.

Dóra: Egy vadbarom elszólta magát a cégben, tudod, ahol Józsí dolgozik, hogy ha így megy tovább, tuti, hogy leépítenek. Józsí meg elhitte, fejébe vette, meg azt is, hogy millió százalék, hogy ő is rajta van a listán.

Ági: Mindenütt vannak ilyen... ilyen hülye beszélők. Azt hiszed, a kórházban nincsenek? Több is a kellenél.

Dóra: Harmadik hete emésztí magát, ma meg aztán azt gondolhatta: elég! Bedobja a kulcsot.

Ági (*fejcsóválva*): Na, én rohanok, végigzongorázom a szobákat. Aztán még dumcsizunk. (*Ági jobbra el.*)

János bácsi óvatoskodik be jobbról, kezében táskával, ételhordó edénnyel.

János bácsi: Néha komplikációk adódnak, na, és megesik, hogy kiros-tálja az öregebbeket. Etelkám műtétjén nem voltak komplikációk, a fiam előre odaadta a pénzt az orvosoknak. Etelkám, hetvenhat éves, képzelje. Ott ültem, ahol magácska, két órahosszán keresztül, képzelje, két teljes órahosszán keresztül. (*Leül a műtőajtótól balra lévő lócára.*) Nem szomjas? (*A táskájából előhúz egy üdítőitalos flakont.*) Gázos. Folyton elfelejtem, hogy Etelkámnak gyümölcslevet szabad innia, meg teát, de azt is cukor nélkül, és kortyonként. (*A palackot Dóri felé nyújtja*) Bátran! Az urával is ilyen szégyenlős? Ha nem, hát nem. Képzelje, lakott a szomszédomban egy család, vagyis nem a család az érdekes, bár igazság szerint megérték egy misét, de a Pista kettőt, ha nem többet. Miért van az, hogy épp abban gátolják az embert, amit a legjobban szeret csinálni? Pista harmonikázni szeretett. Piros színű harmonikája volt, tudja isten, hány gombos, na, hogy is hívják... Szépen játszott, ez tény és való, a baj annyi volt, hogy szűk volt a repertoárja. Ha ismerte volna a kottát, bizonyosan... Sajnos nem ismerte, hallás után tanulta a számokat. Baján harmonika, az oroszok így nevezik. Állandóan a rádió mellett ülni, ahhoz idő kell, a Pista meg lakatos volt, vagy mi a szösz. Nem emlékszem. Az ember könnyen felejt, nehezen tanul. De hát így van ezzel majdnem mindenki. Arra azért jól emlékszem...

Egy orvos sétál át a színen jobbról balra.

János bácsi: Harmonikázott a Pista hajnalban, este, éjjel, hétvégeken meg pláne, talán nem is evett. Ki tudja, na ki? Mi, szomszédok, legfeljebb bezártunk ajtót, ablakot, felhangosítottuk a tévét, vagy rádiót, kinek mi volt, portája válogatta. A családnak bezzeg tűrnie kellett. Szép erény, mértékkel, de kényszerből tűrni sokat és sokszor, hát nem tudom... Tényleg nem szomjas?

Szünet.

János bácsi: Először a házból parancsolták ki, osztán az udvarról a fészker mellé, de mikor a székét az udvar végén álló vécé elé tették, az már sok volt a Pistának. Fogta magát és felment a házpadra, onnan kimászott a tetőre, és képzelje, a kéményen ülve harmonikázott. Össze-

futott az egész utca. Manapság nem futna össze. Először kérlelték, hogy addig jöjjön le onnan, míg le nem szédül, aztán a milíciával fenyegették, meg a diliházzal. Semmi. Pista húzta, húzta, húzta... Egyszer csak hupp, hátrahanyatlott, mire berohantunk az udvarra, már véres fejjel feküdt a betonjárdán... Igyon egy kortyot!

Ági tér vissza.

Ági (*János bácsi mellé áll, közel hajol a füléhez, fennhangon rászól*): János bácsi, ki ígérte meg, hogy délután nem fog a kórházban észet osztani?! (*Dórához.*) Nagyot hall. (*János bácsihoz.*) Menjen haza, a végén a főorvos úr valóban eltiltja a beteglátogatástól! (*Dórához.*) Legszívesebben éjjel-nappal ott ülne a felesége betegágya mellett, ami nem lenne baj, ha nem járatná a száját megállás nélkül.

János bácsi: Ágika drága...

Ági: Semmi Ágika. (*Leül Dóra mellé.*) Vén hülye! Szeretem a munkámat, de néha a pokolba kívánom. Agyon idegeskedem, strapálom magam, az éjszakai ügyeletek meg végképp kikészítenek.

Egy férfi halad át a színen balról jobbra, tele szatyrokkal.

Dóra: Férjhez kellene menned.

Ági: Megmondanád, kihez? Amilyen szerencsém van, folyton olyanokba botlok, aki vagy önmagát szereti, vagy a pénzt. Nekem szerelem kell, férfi kell, érted?! Igazi férfi.

Dóra: Józsi nem az.

Ági: Hát nem.

Dóra: Nem nagyon válogathattam.

Ági: Te nem. Nyomják még a piát?

Dóra: Apámék? Anyámmal sztereóba.

Szünet.

Dóra: Hallottad? Kati harmadjára készül férjhez menni.

Ági: A kis rendes. Hogy tudott lapítani az órákon. Ha jól emlékszem, a negyedik padban ült. Na mindegy. Mindenesetre, kiforrtta magát. (*Súgva.*) Te, nem nimfomániás a mi Katikánk? Egész véletlenül.

Dóra (*vállat von*).

Nővérke fut át a színen jobbról balra.

Ági: A belgyógyászaton gáz van.

Dóra: Telefonálhatna.

Ági: Áá! Hogy tudjad, a kórházi orvos mobilja ki van kapcsolva, vagy állandóan foglaltat jelez.

János bácsi: Lakott az utcánkba egy család, kacsaláb a házuk alatt, nyúzni való gyerek...

Ági: Kezdődik.

János bácsi: Tessék?

Ági. Semmi, tessék! *(Odalép János bácsihoz, közel hajol.)* Menjen haza! Mondjam ukránul?

János bácsi: Nem vagyok süket, se golyó. Nem tudok legurulni a harmadikról.

Ági. Akkor ugorjon *(legyint)*, a lépcsőházban talál ablakot. *(Dórához.)* Na, rohanok, szétnézek az osztályon. *(Jobbra el.)*

János bácsi. Ágika nem szeret. Vajon miért?

Szünet.

János bácsi: Tudja, nem a nyúzni való fiúgyerek a fontos, az van. Engedd szabadjára a kislányt, és szajha lesz. Oszt végül odahízelgi, dörögli magát egy naiv fiatalemberhez, és pokollá teszi az életét. Ágika nem szívlel. Hmm!

Szünet.

János bácsi: Na, ez történt a hirtelen nem tudom hányadik szomszédomban. Vagyis a tőlem közelebb állók, a bennfentesek ilyformán értelmezték. Mert előzmény az mindenképpen volt, kellett lennie. A háttérben meg ott volt a módos család: befolyás, arany, rubel dögi-vel. Meg a közeli, távoli ismerősök irigysége és a gyűlölete körítés-nek, ahogy mondani szokás. Képzelve, a múltkor virágot hoztam Ágikának... Adjak neki ötven hrivenyt? Százat? Mégiscsak injekciózza, infúziózza a feleségemet, a combnyaktörés az ő korában... A pénz olykor nem minden.

Orvos és nővérke siet át a színen balról jobbra.

János bácsi: Hiába kínált a módos család pénzt, márpedig sokat a ledér asszonykának – házat, lakást vehetett volna belőle, vagy amit akar –, hogy váljon el a férjétől, ne hozza a családra szégyent, a hölgyike csak nevetett. Ahogy a bennfentesektől hallottam, úgy adom tovább. Mert az a minek nevezzem-féle nő nem suttyomban csalta az urát, esténként resztoránba járt, fényes nappal a városközpontban korzózott a szeretőivel... A combnyaktörés a fiataloknál sem gyerekjáték. Miért nem mondta, hogy pénzt vár el? Néma gyereknek... Krisztus urunk sírját se őrizték ingyen. Igazam van?

Szünet.

János bácsi: Asztalon látták táncolni, egyebek mellett. A jámbor ura meg csak irult-pirult, mikor felsorolták neki a felesége viselt dolgait. Az öccse nem volt nyámnyila, pártkarrier előtt állt, fényes jövő előtt, ahogy mondani szokás. Szóval a családra vetülő árnyék rá, vagyis pelyhedző tekintélyére dupla súllyal nehezült. Legalábbis ezt állították a bennfentesek.

Szünet.

János bácsi: Hogyan szólíthatom?

Dóra *(meglepetten):* Engem? Dóra.

János bácsi: Lehetne egy kicsit hangosabban!

Dóra *(fennhangon):* Szeles Dóra.

János bácsi: Megismételné!

Dóra *(odalép az öreghez):* Dóra. *(Visszaül a helyére.)*

János bácsi: Értem. Szóval Dóra. Dórika, Dórica... Szép név. Egyik gyerekkori lánypajtásomat hívták így. Dóra, Dóra... Sokat kriccesztünk hármásban, én, az Etelkám és a Dóra. Nem tudja mi a kricc? Ugróiskolának nevezik magyarul, vagy hogy... Az iskolának, amit a földre rajzoltunk a játék megkezdése előtt, volt egy másik neve, na... Nem jut eszembe... A városban lakik?

Dóra *(bólint).*

János bácsi: A férjét műtik *(a műtő ajtajára mutat)* odabent?

Dóra *(bólint).*

János bácsi: Szomorú dolog. Szomorú...

Szünet.

János bácsi: Elég az hozzá, hogy a pipogya férj öccse megelégtelt ö nagysága nyilvános fenékriszálását, és egyik délelőtt felkereste. Nyitott házasság, meg fityfene, ha nyitott, az már nem házasság. Tudja, Dórika, amint két ember családalapításra szövetkezik, ott a fel- és eltűnő harmadik csak haszonélvező. Szeresse az urát! Na szóval, az öcs nem és nem tudta meggyőzni a pongyolalebegtető hisztérikát. Szó szót követett, állították a bennfentesek, de hogy honnan került elő a kés, azt ők se tudták megmondani.

Szünet.

János bácsi: Mi a másik neve?! Tudja, azért szerettem kriccezni, mert együtt játszhattam a lányokkal. *(Nevetgél.)* Akkor még nem voltam ilyen... ilyen süke-bóka huszár. Hmm! A férj magára vállalta a gyilkosságot, nagy pénzek vándoroltak zsebből zsebbe, mégis kilenc évet kapott. Egy emberéletért nem sok, de nem Szibériában. Postán utalódtak a

pénzek, a család többször meglátogatta, de a tüdőbaj alattomos betegség. Tegnap még nem volt, ma már van. Hét év után szabadon bocsátották az állítólagos gyilkost. Jó magaviselet, fityfenét, a csurma főnök nem akarta, hogy rontsa az elhalálozási statisztikát. Ezt nem a bennfentesek mondták, ezt én mondom. A pénz olykor nem mindenható.

Két beteglátogató asszony sétál át a színen, ezúttal jobbról balra. Nyomukban Ági viharzik be a terembe, aztán hirtelen megtorpan.

Ági: Anyósoddal, hogy állsz?

Dóra: Sehogy. Harmadik hónapja nem beszélünk.

Ági: Azt hittem, szent a béke, és megdob pár ezer hrivnyával. Sürgősen békülj ki vele, mert különben muszáj lesz hitelt felvenned! Nemcsak a gyógyszerekről, a hálapénzekről, a kajáról is neked kell majd gondoskodni. Ez van.

Dóra: Hitel... Mire vegyem fel? A nevetséges óvónői fizetésemre?

Ági: A lakásodra.

Dóra: Holnapután meg megyek a híd alá lakni. *(Gúnyosan.)* Drága Józsikám, ezt rendesen összehoztad!

Ági: Hát össze.

János bácsi: Kórházak ide, orvosok oda, öt vagy hat hónappal élte túl a szibériai csurmát a férj. Az öccse meg rá két hétre, este lefeküdt és reggel nem kelt fel. Szívinfarktus, agyvérzés? Ahogy már mondtam: a pénz olykor nem mindenható.

Dóra *(a tekintetével kérdez).*

Ági *(legyint):* Zenetanár. Volt. Ahogy süketült, úgy vált mind bőbeszédűbbé. Ezt Etelka mama mondta. Van, hogy egész nap magában beszél. Ül a be nem kapcsolt tévé előtt, és kérdez, válaszol, közben felfelnevet, vagy nagyokat sóhajtozik. *(Újra legyint.)* Még hogy igazi férfi volt, született gavallér! Szerenádok, virágcsokrok... Az igazi férfi az... az igazi férfi.) *(Odalép János bácsi mellé, fennhangon.)* Jön a főorvos úr, és két lábbal...

János bácsi: Jöjjön. Kápolna... *(Tapsikol.)* Végre eszembe jutott!

Ági *(Dórához):* Lena a perceken telefonált. A főorvos készül átjönni a klinikáról, amolyan gyorsvizitre. Szerencsére csendes pihenő van, nem kell a jární tudó betegek után rohángálnom, szobájukba parancsolni őket. Na én tűntem el. Kedves barátnőm, hitel nélkül pedig nem fogod megúszni. Pá! *(Jobbra el.)*

Dóra: Pá!

János bácsi: A kilencedik osztály félkörívével, tudja, ami lezárja a hetedik és nyolcadik osztály négyzetét, pont úgy néz ki, mint egy kápolna alaprajza. Jön a főorvos, ő is csak egy ember. Dóra kedves, szokott járni templomba?

Dóra *(hangosan):* Néha. *(Halkan.)* Vagyis ritkán.

János bácsi. Valaha úton-útfélen fel voltak rajzolva az ugróiskolák. Manapság nem látni. A kórházba jövet átbaktatok a fél városon, és nem látok egyetlen krétával felrajzolt ugróiskolát se az aszfalton. Áhá! Kérdezem az unokámat, tudja-e, hogy mi az apszis. Hmm! Beleőrülnék a csöndbe. Fúvós hangszerek között éltem le az életem, képzelje, három évtizeden keresztül vezettem a városi tűzoltózenekart. Hmm! Tudja, mit válaszolt a kis unokám: narancslé. Neki az apszis narancslé. Mondom, az apszisban függ Krisztus urunk keresztje. Nem érti. A főorvos sem érti. Számára az emberhalál magától értetődő valami. Márpedig ha így van, akkor az égadta világon semminek nincs értelme. Képzelje, ezt meg is mondtam neki. Nem tetszett.

Szünet.

János bácsi: Volt, hogy nyáridőben ebédelni se mentem haza. *(Mind lelkesebben.)* Első osztály, második osztály, harmadik osztály... A kriccet a végtelenségig lehet variálni, akár dzsesszben a szólámot. A kis cserépdarabkát lehet vinni körmön, hátan, jobb lábfejen és bal lábfejen... és ha netán leesik, kezdhetsz mindent előlről, mint az igazi életben.

A főorvos jön balról egy másik orvos és mappát szorító nővér kíséretében. A terem közepén megállnak, a főorvos szúrós tekintettel végig méri János bácsit. Aztán mind mindhárman jobbra el.

János bácsi: Láttá? Megbámult, mint borjú az új kaput. Szenvedés nélkül csak majmolnánk a szeretetet. Szeresse az urát! Tényleg nem szomjas? Például megtaníthattam volna Pistát kottát olvasni. Hmm! Narancslé. Szirupos nyavalygás. Ha nem járatnám folyton a szám, belefáulnék a csöndbe. Elhiszi?

Dóra *(bólint).*

János bácsi: Látja, Dórika, magát lehet szeretni. Ági nem engedi, hogy szeressék. Még nem tudja, mi a szeretet. Hogy a szenvedéssel kéz a kézben... Ezt lehet, hogy olvastam valahol, nem tudom, nem emlékszem. A gyerekkoromra, arra tisztán. Ahogy mondani szokták, ez a halál előszobája. Amúgy, Etelkám nélkül fabatkát se ér az életem. Ma vagy holnap...

Ági jön megrökönyödve. Magához inti Dórát.

Ági (*halkan*): Te, az öreg felesége meghalt. De nem most. Már vagy két órája. A vén hülye, ahelyett, hogy szólt volna, oldalára fordította a holttestet, betakargatta, és tetejébe még beszélt is hozzá. Az ágyszomszéd azt mondja, valami ugróiskoláról, vagy miről locsogott, hogy a halál a legutolsó és a legnagyobb ugrás. A főorvos meg, aki máskor egy padlóra ejtett csokoládépapírért is kiveri a biztosítékot, ott ül a rendelőben, és bambán bámul maga elé. (*Odalép János bácsihoz. Fennhangon.*) Ezt jól megcsinálta, remekül!

János bácsi (*kézfejevel megtörli a szemét*): Egyszer talán megérti.

Ági: Hogy én?! Soha! Érti, soha!

Függöny

CSIGA

Szereplők: *Roland*
 Szása bácsi
 Ágica

Szín: lakótérre átalakított gépkocsigarázs. Baloldalt, hátul, tetőtérbe vezető csigalépcső. A falakat színes poszterek borítják, a hátsót többszintes, szerszám- és lomtartó vas stelázsi, téglafalra néző szellőzőablakkal. A kisajtós bejárati kapu jobbról nyílik. Baloldalt számítógép-asztal, odébb zongoraszék, a halványkék járólapokon szerteszét heverő, szivaccsal tömött, sárga huzatú hengerek.

Szása bácsi agyonmosott, kitérdelt kék sportruhában jön. Horgászbotját és vödrét lerakja az ajtó mellé, majd megpróbálja újra és újra bezárni a kisajtót.

Szása bácsi: Megint rossz.

Fejcsóválva a stélázihoz lép, matat, keres valamit. Kitárul a kisajtó, Ágica beoson, elbújik az ajtószárny mögé.

Szása bácsi: Mit mondtam?!

Ágica *(az ajtó mögül):* Anyu elengedett.

Szása bácsi: Anyu alszik.

Ágica: Füllentettem.

Szása bácsi *(megfordul):* Nem értem. Holnap átíratlak ukrán iskolába.

Ágica: Akkor nem lesz plusz pont. Közép-Európában magyar nyelvtudás nélkül...

Szása bácsi *(legyint):* Anyu beszél. Mit csináltál tegnap? Halljam!

Szása bácsi felkapcsolja a villanyt, Ágica előmerészkedik az ajtó mögül. Arcán, a nyakán és kezén zöld tinktúrapöttyök.

Ágica *(széttárja a kezét).*

Szása bácsi: Csavarogni városban, bárányhimlővel. Látott könyve-lőm. Szerencséd, későn jöttem haza.

Ágica: Timinek bezzeg szabad!

Szása bácsi: A nővéred nagylány... Menj, aludj! Halászni férfi dolog.

Ágica: Horgászni. Csak három évvel idősebb.

Szása bácsi: Tud vigyázni.

Ágica: Én is tudok vigyázni! Alexandra bezzeg befizeti a számlákat a postán, egyedül megy a bevásárlóba.

Szása bácsi: Nem tudok gondolkodni, zavarasz.

Ágica: Figyelni.

Szása bácsi: Timi olyan... olyan anyád, te nem, más vagy. Tudni fogsz üzletelni, pénzt csinálni. Mondom egyszer, mondom kétszer...

Ágica *(felfut a csigalépcsőn):* Rolcsi is tud.

Szása bácsi: Roland sok mindent tud, főleg dumálni.

Ágica *(le a csigalépcsőn):* Mesélni.

Szása bácsi: Miről?

Ágica: Hát... a galaxisról.

Szása bácsi: Valami új film?

Ágica: Dehogy! A galaxis egy hatalmas csiga, tudod, és az űrben rengeteg csiga van.

Szása bácsi: Érdekes. Szóval nem Piroska meg a farkas.

Ágica (*újra felfut a csigalépcsőn, aztán le*): Nem vagyok ovis. Kívülről tudom a szorzótáblát, meg tudok három verset, tudod, olyan felnötteset.

Szása bácsi (*az állványhoz lép, kutat*): Nyolcszor hét?

Ágica: Ötvenhat.

Szása bácsi: Hatszor hét?

Ágica: Negyvenkettő. Irma megígérte, hogy szavalóversenyre fog vinni.

Szása bácsi: Ki neked az Irma?

Ágica: Hogy-hogy kicsoda!? Hát az osztályfőnökünk.

Roland jön le a lépcsőn.

Roland: Az iskolákban ugyanaz az értékrend, mint az iskolakapukon kívül. Röhej. A taknyos kölykök hasra vágódnak egy-egy menőbb gépkocsi láttán, a tanárokat meg kicsúfolják. A hátuk mögött persze. (*Legyint.*) Á, minden mindegy! Holnaptól.

Szása bácsi: Mondtam már, ülj be a kocsiba, odaát valutaszámlát nyitsz, én utalok rá pénzt. Nem láttál kis fehér dobozt?

Roland: Hogy megszabadulj tőlem egy életre!? Megmondanád, mi a fenét csináljak Pesten?! Mihez kezdjek?

Szása bácsi: Dobozban vannak a horgok, nagy halakra.

Roland: Sügéren kívül még nemigen fogtál mást. Egész nyáron bűzlik tőlük az udvar. (*Leül az egyik hengerre.*) „Valami bűzlik Dániában.”

Szása bácsi: Sózott, napon száradt hal nagyon egészséges. Ágica szereti. Igaz, Ágica?

Ágica: Rozskenyérrel nagyon finom.

Szása bácsi: Hallod?

Roland: Aztán megisztok rá egy hektó vizet.

Ágica: Apu sört iszik.

Roland: Apud megteheti. Sok olyan dolgot megtehet, amiről az egy-szeri ember még ábrándozni se mer. Sok pénze van, tudod, nagyon sok.

Ágica: Akkor miért csak öt hriveny zsebpénzt kapok?

Szása bácsi (*újra keresgélni kezd a polcon*): Fagylaltra elég.

Ágica: Nem szeretem a fagylaltot, a hotdogot szeretem.

Szása bácsi: Mennyibe kerül a hotdog?

Ágica: Tizenkét hriveny a salátás, tizenöt a vegyes. Tudod, apu, abban paradicsom van, uborka, retek, mikor mi.

Szása bácsi: Sok. Havi ötszáz hriveny, munkásnak heti fizetése. Te korodban gyógyfüvet szedtem a patikának, szamócat kolhozban. Pénz nem jön magától.

Szünet.

Roland (Ágicához): Hogy vannak a báránycáid? Viszketnek még?

Ágica: Nem nagyon. Csak ha nagyon betakarózom.

Roland: Nem mindig szabad paplan alá bújni. Attól melege lesz az embernek, és a végén még a bőrt is levakarja magáról. Szása bácsi...

Szása bácsi: Mi baj?

Roland: Neked mindig minden baj.

Szása bácsi: Ha nevemen szólítanak, akkor igen. Főnök így, főnök úgy, oké. Mikor Szása bácsi, már baj. Pénz kell, pici protekció, gyerekek hely az óvodában, például.

Roland: Értem.

Szása bácsi: Semmit nem értel. Mért nem fogadtad el az állást? Most nem lennél... szarban.

Roland: Nem vagyok szarban.

Szása bácsi: Tanítói munka falun, jó fizetés... Sok telefonálásba került.

Roland (felugrik): Ezernyolcszáz hriveny a mai árak mellett, jó fizetés?! A benzinköltségem többre rúgna!

Szása bácsi: Na és!?

Roland (visszahuppan a hengerre): Igazad van, neked egy laza, négy személyes pezsgős vacsora ára. Plusz a borraivaló.

Szása bácsi (Rolandhoz lép): A biznisz egy dolog, az élet másik dolog. Érted? Befektetsz, nem pénzt szórod, életben ember vásárol, vásárol, vásárol, nincs befektetés...

Roland: Semmi haszon.

Szása bácsi: Nem én mondtam.

Szása bácsi visszamegy a stelázsához. Ágica eldob egy kis vastag papírkorongot, majd fél lábon, körkörösén ugrálni kezd. Szása bácsi visszafordul, hol Ágicát nézi, hol a járólapra krétával felrajzolt vonalat.

Szása bácsi: Ez mi?

Ágica (ugrálva): Csiga. Tizenkilenc osztálya van, és ha mindet kijárom (megáll, felveszi a kis vastag papírkorongot, majd háttal odaáll az ugróiskola elejéhez, és hátradobja), vakra eldobom a korongot, és ahová esik, az lesz a házam. Tudod, apu, abba csak én léphetek. Alexandrának muszáj átugornia.

Szása bácsi: Te rajzoltad?

Ágica: Dehogy! Rolcsi *(tovább játszik)*.

Roland: Ugróiskola. A legrégebbi játékok egyike, mármint a csiga alakú. Ismerték az ókori görögök, a rómaiak, Talán Minósz király labirintusa is hasonló formájú volt Krétán. Sehol egy egyenes, félköríves falak jobbra, balra: kész örület!

Szása bácsi: Keveset kell a számítógép előtt ülni!

Roland: Nem mindegy, hol ülünk? A négyzetnek súlypontja van, a csiga alakzatnak középpontja. Látod, Szása bácsi, ez a nem mindegy!

Szása bácsi: Nem értem.

Roland *(nagyot sóhajtva feltápászkodik, a stelázsihoz lép, és pár pillanat múlva Szása bácsi kezébe adja a kis fehér dobozt)*: Ezt keresed?

Szása bácsi: Végre! *(Kinyitja a dobozt, kivesz egy horgot.)* Csukára való. *Szünet.*

Szása bácsi: Anyád haragszik, hogy kiköltöztél a garázsba. Oka problémának.

Roland: Semminek se oka. Meg egyáltalán, több mint egy hónapja, hogy kiköltöztem. Előbb kellett volna.

Szása bácsi: Nőszülni kellene, nem bujkálni. Anyád szerint.

Roland: A te bankszámládra?

Szása bácsi: Jönnél a gyárba dolgozni.

Roland: Hajcsárnak?

Szása bácsi: Van műszaki részleg, sok számítógéppel. Meg asszonykád is keresne egy kis pénzt...

Roland: Ó, persze! A haverom két hónapja nőszült, azóta azon osztzkodnak, veszekszenek a drágájával, hogy ki tartja el a másikat. *(Legyint, elindul vissza a helyére.)* Kocka környezet, négyszögletű gondolkodás. Kell lennie egy középpontnak, ahová tart az ember, és ahonnan van visszaút. Bassza meg, ebben a világban csak elveszni, vagy bele-rokkanni lehet!

Ágica riadtan a lépcső mögé húzódik. Szása bácsi a horgászbottal és a vödörrel elindul a kijárat felé.

Roland *(kifakadva)*: És még az van, hogy én bujkálok! Egyszer akarok veled komolyan beszélni, erre fogod magad és rohansz a pocsolád mellé! Éjszakánként úszok a verejtékben, félek, kurvára félek! Brekeke! *(Kényszeredetten nevet.)* Anyád ezt mondta, anyád azt gondolja... Még ha nem is vagy a vérszerinti apám, néha szánhatnál rám néhány őszinte percet.

Szása bácsi megáll az ajtóban, majd lassan megfordul.

Roland: Kell lennie középpontnak, egy roppant, mindent elpusztító és újrateremtő rettenetes erőnek, ami csillagok milliárdjait képes pályájukon tartani.

Szása bácsi: Gondolj valami mást!

Roland: Adjak-vegyek, mint a nagy átlag? Az iskolában fizika szakkörre jártam, öt évig fizikát tanultam felsőfokon, és most álljak ki a piacra... csörgőt árulni? Szépen csörög a csörgő, piros a csörgő! Ezt te sem gondolhatod komolyan. Mondtál valamit *(lerogy a legközelebbi hengerre)*.

Szünet.

Ágica *(előmerészkedik a lépcső mögül, Roland vállára teszi a kezét):* Képzeld, már három házam van!

Roland: Az jó.

Ágica: Az egyik a tizenkilences.

Roland: Szuper! Győztél.

Ágica: Miért?

Roland: A tizenkilences az utolsó osztály...

Ágica: Ház.

Roland: Alexandra nem léphet bele, és átugorni sem tudja, a középpontot nem lehet átugrani. De visszafordulni sem tud, azt csak a tizenkilences házban tehetné meg, az meg már a tied. Ez a játékszabály.

Ágica *(tapsikolva):* Győztem! Győztem! Győztem! *(Felrohan a lépcsőn, majd le.)*

Szása bácsi *(lerakja a horgászbótot és a vödört, hengert gurít Roland mellé, és leül):* Nem lehetne...

Roland: A legerősebb nyugtató sem segít. Persze, ha ráinnék egyikét sört... Volt már halálfélelmed? Hazárdjáték. Tizenkilencre kérsz egy újabb kártyalapot. Az ész azt súgja, ne tovább, de az ösztön félrehúzza, és taszít bele az örök ismeretlenbe. Hátha... Holnapután háborúba megyek, Szása bácsi. Rohangálni, hasalni fogok a gyakorló pályán, vakpatronnal lődözök majd a képzelt ellenségre. Kezdetbe persze. Aztán...

Szása bácsi: Egyetemet jártál, tiszt leszel.

Roland: Botcsinálta. Vak vezet világtalant.

Ágica *(újra játszani kezd):* A téren áll egy vak bácsi. Hosszú fehér botja van, nagy fekete szemüvege, és folyton motyog. Nekem azt mondta, dicsértessék, pedig nem is tettem pénzt a tányérjába.

Szása bácsi: Szerencséd, későn jöttem haza! Már aludtál.

Roland: Harmadik éjszaka nem alszom. Iszom a vodkát, szívom egyik cigarettát a másik után. Semmi. Lejövök, bekapcsolom a gépet, bámulom a képernyőt. Semmi. Kimegyek a garázs elé, látom a kerti fákat, fent a csillagos eget. Semmi. Csupa idegenség. Mintha nem is én hánýkolódnék az ágyban álmatlanul, járkálnék idelent ide-oda. Érted te ezt, Szása bácsi?

Szünet.

Szásza bácsi: Nem oké. Baj van.

Roland: Ha azt mondanám, hogy már-már vágyok a kelet-ukrajnai harcra, azt mondanád, vagy gondolnád, hogy megbolondultam. *(Fel-emeli a hangját.)* Se elszakadni nem tudok, se mozdulatlanra dermedni, valami megmagyarázatlan erő tart körkörös mozgásban.

Szásza bácsi: Isten?

Roland: Isten... Jó, ha háromszor voltam templomban. Először akkor, mikor megkereszteltek. Anya mesélte, hogy az egész szertartást végigsírtam.

Szásza bácsi: Templom nem Isten.

Roland *(rövid gondolkodás után):* Ebben igazad van. *(Szása bácsit megtapogatva.)* Csodálkozom, hogy egyszerre csak...

Szásza bácsi: Máté pénzváltó volt.

Szünet.

Ágica *(ugrálás közben):* Mikor apuval a templomban voltunk, egy csomó gyertyát gyújtottunk, meg hangosan imádkoztunk. Igaz, apu!?

Szásza bácsi: Ne ugrálj!

Roland: Hadd, játsszon! Megtanulja, hogy az életben vannak dolgok, amiket nem lehet átugrani. *(Suttogva.)* Főleg önmagunkat nem.

Ágica: Azt ígérted, beíratasz hittanra.

Szásza bácsi: Majd ősszel.

Ágica *(megáll, felveszi a korongot):* Megint majd.

Szásza bácsi: Sofőröm nem tud vinni, hozni. Elég az iskolából.

Ágica: Nem tévednék el, egyedül is el tudok menni.

Szásza bácsi: Nem lehet.

Ágica: Miért?

Szásza bácsi: Városban sok gonoszság lakik.

Roland: Tudod mit, Ágica? Ha egy év múlva hazajövök, márpedig hazajövök, én magam foglak vinni, hozni.

Ágica *(feldobja a korongot, majd elkapja):* Szuper!

Roland (*Szása bácsihoz*): Van még egy horgászbodod?

Szása bácsi (*csodálkozva*): Akad egy pár.

Roland: Kibeszéltem magam, vagy nem? Ágica, majd mondd meg anyunak, hogy átmegyek reggelizni. (*Szása bácsihoz.*) Hátha fogok, ha halat nem is, néhány csigát.

*Mindhárman el. Ágica kisvártatva visszaszalad, és lekapcsolja a vil-
lanyt.*

Függöny

HOPSCOTCH

Szereplők: *Eli, Elemér*
Lilla, Júlia
Nagymama

Szín: tömblakás egyik szobája. Ajtó jobbról, ablak balról. Bútorzata: az ajtó mellett föl-lezárható támlájú rekamié, a másik sarokban kétajtós ruhásszekrény. Az ablak előtt íróasztal, rajta laptop és könyvek. Az asztal mellett a falnál kisasztal, két hokedlivel. Az asztalkán tányérok, bögrék és kávéscsészék. A rekamié és a szekrény között embermagasságú, földig érő tükör. A kissé előredöntött tükörben jól látható az angolszász ugróiskola padlóra krétával felrajzolt ábrája, ami annyiban tér el a hagyományostól, hogy a páros négyzetetek két saroktól sarokig keresztvonallal nyolc részre osztva.

Eli az asztalnál ül, előtte nyitott könyv, jobb keze a laptop billentyűzetén matat. Le-lehunyva a szemét, hangtalanul memorizál. Lilla térd-zokniban, kisanadrágban és pólóban, az ugróiskolában szökdécsel, előbb váltott lábbal, aztán tánc lépésben előre-hátra hajol, majd megpördül a levegőben és egyik lábát magasba lendítve, körbeforog. A tánchoz a zenét, fülhallgatón keresztül, a farzsebben lévő okostelefon szolgáltatja.

Eli: It's a plesure. It's plesure. Jelzem, este hatig nincs víz. Rain, rainbow... Eső, szivárvány... *(Kinéz az ablakon.)* Harminc fok árnyékban. Az előbb még a nyelvemen volt! Lilla, hogy mondják angolul, hogy tűz a nap? *(Lapozgatja a könyvet.)* Hot, hot... A red-hot az forró... Ad-dig üsd a vasat... Lilla!

Lilla *(megáll, leveszi a fülhallgatót):* Igen!

Eli: Nincs víz. Nem fogsz tudni, lezuhanyozni.

Lilla: Este hatig. Hajnalban teleengedtem a fürdőkádat.

Eli: Ja! Legalább lesz íze a levesnek.

Lilla: A fazekakat megszedszem. Vajon mennyi vizet pancsikált el a nagyid?

Eli: A mamám mosogat, padlót súrol, mos...

Lilla: Egyről nyílászározunk, vagy nem? *(Felrakja a fülhallgatót.)*

Eli: The sun. Jack is fond of sitting in the sun. Nincs mese, át kell térnünk az éjszakai életmódra.

Lilla: Mi van?

Eli: *(hangosan)* Jack szeret... napozni.

Lilla: Ki nem szeret. *(Váltott lábbal ugrálni kezd.)*

Eli *(hangosan):* Az érzékeny bőrűek, például.

Lilla: Vagy akiknek vaj a fejükön.

Eli *(hangosan):* Vaj-vej *(a könyvek alól újságot húz ki, szétnyitja),* ma reggel találtam...

Lilla: Mit találtál?

Eli: *(fennhangon):* Kijevben felsőfokú végzettséggel rendelkező, angolul tudó bébiszittert keresnek, euróban fizetnek.

Lilla *(kifakad):* Dugják, ahová gondolászom! *(Megáll, leveszi a fülhallgatót, kikapcsolja a telefont.)*

Eli: Hová?

Lilla: Szuperül spéci meló!

Eli: Nem vicc. Vagyis az álláshirdetés nem vicc.

Lilla *(leül a padlóra):* Na és!? Nem ettem bolondgombát.

Eli: Szerintem nem fizetnének alul, Kijevben van pénz.

Lilla: Csapból ömlik.

Eli: Azt nem mondtam.

Lilla: Uncsi vagy, ne akard előttem rózsaszínűre pacsmagolni a jó kis ukrainai pénztelenséget.

Eli: Nem értelek, mi benne a jó?

Lilla: Te tudod. De magácskám jusst se hajcsi belerázódni az élet-öröm nélküli abszurdíába.

Eli: Találó. A góréd ötölte ki?

Lilla: Semmi köze hozzá.

Eli: Hozzád annál több.

Lilla: Ez most komoly?

Nagymama (*benyit a szobába*): A szőnyeg elfoglalja az egész előszobát. Le kellene vinni az udvarra és kiporolni.

Eli: Majd kiporolom.

Nagymama: Mikor majd? Egy hete ígéreted.

Eli: Holnap, amint hazajövök a piacról, az lesz az első dolgom. Becs'szóra!

Nagymama (*fejcsóválva*): Bár már látnám!

Az ajtó bezáródik.

Eli: A barátaimnak feltűnt... Sűrven látnak együtt a főnököddel.

Lilla (*előrenyújtva lábait, kissé hátradől*): Barátaim! (*Kéz és láb izmait lazítja.*) Lazábban Elikém, lazábban!

Eli: Mi bajod velük?

Lilla: Kikkel?

Eli: A barátaimmal.

Lilla: Barátaim! Gurul a verdánk, és a havereid lettek a legnagyobb irigyeink. Irigyeink! Ellenségeink, hogy tutizd.

Eli (*a könyv fölé hajol*): There was, there is, there wil be. Volt, van, lesz. Túlzol.

Lilla: Túlzok!? He-he... Eli is a clever boy.

Eli: Ha segítenél, könnyebben menne a tanulás.

Lilla (*felemeli a jobbját*): Példamondat: there is a fly in my lemonade.

Eli: Légy van a limonádében.

Lilla: Döglégy. (*Feláll, hátulról átkarolja Eli vállát.*) Mi a rossebbhez lehet itt tapsikolni!?

Eli: A gázáremeléshez.

Lilla (nevet, tesz néhány ugrást az ugróiskolában): Nagyon jó, jujuj de jó!

Szünet.

Eli: A göréd, ha már annyira megbecsül, ne a kávédat fizetgesse, inkább az eladás után járó százalékosat duplázza meg. Tudod, a majd az átlag mézesmadzagja.

Lilla (a telefonján matat): „Úgyis, úgyis... Riszálok úgyis, úgyis...” Jó szám?

Eli: Figyelsz rám egyáltalán?

Lilla: Mi törti, ha nem vagyunk mister és mistress nagy átlag? Nyerünk a lottón? (*Kisvártatva.*) Honnan a fenéből szerkózkod ezeket a kőkobaki bölcsességeket? Ragadnak hozzád, mint légy a ragpapírhoz?

Eli (ingerülten): Néha olvasok. Könyvet veszek a kezembe, hogy jobban értsd.

Szünet.

Eli: Az angolok választékos szavakkal diskurálgatnak teázás közben. Te említetted.

Szünet.

Eli: Az átlag a megszerezhető, birtokolható dolgokra fókuszál, nem az átélhetőkre. Érted? Szimpla harácsolás...

Lilla (nevet): Röhej, magácskám meg az anyagiasság!

Eli (az asztalra csap, felugrik): A kurva életbe, befejezhetek végre egy mondatot!? Egyáltalán nem rólad van szó! (*Nyugalmat erőltet magára.*) Fejtetőre álltak a dolgok. Legalábbis bennem.

Lilla (feláll, kissé sete-sután odasimul Elihez): Történt valami, amiről nem tudok?

Eli: Ja! (*Kisvártatva.*) Sokat mondok, ha volt három vásárlóm. Últam, bámultam a piacon a nyüzsgést...

Lilla: Mondjad!

Eli (magához szorítja Lillát): Megszokott látvány, és... és hirtelen hányingerem támadt, szerettem volna leokádni.

Lilla: A vásárlókat?

Eli: A piacon bambuló kedves fogyasztókat, unalmukban fogyózókat. Letyepetye-lötyörö, és kezdik előlről, pillanatra be nem áll a szájuk.

Lilla: Magácskámnak jó bazárja volt. Délre összejött vagy ezer hriveny.

Eli (*vállat von*): Intim betét, pelenka...

Lilla (*kibontja magát az ölelésből*): Seggtörő papír. Perszil, nekem habkönnyen megy!

Eli (*Lilla után nyúl, és miután leül, a térdére ülteti*): Bocs, nem akaralak megbántani! Hőci, hőci katona, seprűnyél lesz a lova...

Lilla (*felháborodva*): Nem vagyok unkid!

Eli: Ártatlan gyermekmondóka. Nem jutott eszembe más. Csicsíja-csicsíja, vagy valami hasonló. Még hogy te boszorkány!

Lilla (*megpróbál felállni, Eli visszahúzza*): Akkor a drágalátos nagyid mért pletyózza a házban, hogy boszi vagyok? Visszamondták. Engedj! Azonnal engedj el!

Eli (*szorosabban karolja Lilla derekát*): Emeletes hazugság! Mamám nem Sári a Putri utca kettőből, több száz kötetes könyvtára van. Nyugdíjas varrónő, és ami a pláne, a héten kezdte újra olvasni ötödszörre vagy hatodszorra a Háború és béke négy kötetét. Kis híján tizenhat évig kopattuk az iskolapadot, és még csak kézbe se vettük.

Szünet.

Lilla: Nálunk igazi háború folyik.

Eli: Kivel csatázol, Mamámmal?

Lilla: Donbászon.

Eli: Kollektív szerzésvágy nagyban.

Lilla: Nem érdekel!

Eli: Nyugi, olvastam valahol.

Lilla: Londonban béke van.

Nyílik az ajtó, a nagymama jön, kezében fényképezőgép-tartó állvánnyal.

Nagymama: Messzire virít az erkélyről. A szomszéd utcában tegnap éjszaka vertek agyon egy özvegyasszonyt. Állítólag, a nyugdíjáért. De hát a postás a jövő héten hozza a nyugdíjat, már ha fogja hordani. A szomszédok azt rebesgetik, hogy hovatovább az sem lesz. Éhen halunk, megfagyunk... (*Az állványt felállítja a szoba közepén.*) Nem hiányzik, hogy ezért a micsodáért éjnek évadján ránk törjék az ajtót. Megáll az ész! A fölöttünk lakó Natasa mesélte, hogy vascsővel verték péppé a szerencsétlen asszony fejét. (*Az ajtót nyitva hagyva, kimegy. Kintről.*) Nem lehetett ráismerni. Borzalmas! (*Visszajön, lavórral a kezében.*) A kerékpárt nem ártana felhozni a garázsból.

Eli: Az óvóhelyről.

Nagymama: Mit óvott meg? Elrozsdásodott pléhkaszni. Nagyapád ócska Moszkvicsát, vagy húsz éve, a lakótelepi huligánok fényes nappal lopták el belőle. Nem látott senki semmit, nem hallott semmit. Mostanság meg tényleg azt csinálhatnak, amit akarnak.

Lilla: Együtt tüzöznek a milicistákkal.

Nagymama: Mi van a milicistákkal?

Eli: Isznak.

Nagymama *(a lavórba rakja a kisasztalon felhalmozott edényt):* Néha elmosogathatnátok az edényt magatok után! A lábam görcsöl, a derekam hasogat... *(Ölében a lavórral kisántikál a szobából.)*

Lilla becsapja a nyitva maradt ajtót.

Eli: Csendesebben, ha lehet!

Lilla *(kifakad):* Kezdi-hagyja, tegnap ki mosogatott, azelőtt ki mosott, súrolt?! Megtudná, ha ki kellene fizetnie a rezsit! Megtudná... Tele a hűtő, darab szappanra nincs gondja, és juszt is kezdi-hagyja. Röhög-teti magát a lakókkal. Mit akar? Kifordítani a fenekét? *(Kényszeredetten nevet.)* Hetven éves picsa. Jó, mi? *(Kifakadva.)* A nyakamba nem fog felkankizni, ha a fejetetejére áll kínjában, akkor se!

Szünet.

Eli *(feláll):* Ránk hagyja a lakását. Harminc, ha nem negyvenezer dollárért vesztegetnek egy háromszobást. Szánkban a piac, buszmegálló a ház előtt... Tudod Lilla, az Istennek is folyvást újra kell teremtenie önmagát, ha meg akar maradni Istennek.

Lilla: Mi van?!

Eli: Olvastam valahol.

Lilla: Hogy minden szírt-szart összeolvasol, attól nem változik meg. Csak rosszabb és gonoszabb lesz.

Eli: Mi sem vagyunk szentek.

Lilla: Teljesen elment?

Eli *(a kezénél fogva magához húzza Lillát):* Most kapartam össze. Szemembe nézz! Ide. A helyében tapsikolnál? Hű de remek, a pulya két-három hét múlva dobbantani fog!

Lilla: Mit melózunk?

Eli: Megpattanunk, -ugrunk, -szökünk, amint kezünkben lesz a magyar útlevel. Hogy a szülők és a nagyszülők hogyan vészeli át, hogy kis híján fejükre rogy az ég, hétszám eszünkbe se jut.

Lilla: Majd... majd küldünk pénzt.

Eli: Ja, amint Anglia földjére tesszük a lábunkat, rögvest milliomo-sok leszünk. Nehogy még utóbb ők küldjenek nekünk.

Lilla arrább teszi, eldönti a háromlábú állványt és váltott lábbal, mind gyorsabban elkezdi oda-vissza ugrálni az ugróiskolában. Eli fölveszi az állványt, berakja a szekrény mellé, és visszaül az íróasztalhoz.

Lilla (ugrálás közben): Tutira megyünk.

Eli: A nincs visszaút hogy van angolul?

Lilla: Ágiéknál, amíg helyre rázódunk, ingyen ellakhatunk.

Eli: Naná, hogy ingyen!

Lilla (megáll): Jó, beszállingózunk pár euróval...

Eli: Fonttal.

Lilla: A kajába, a rezsibe, segítünk rendet tartani.

Eli: Vécét pucolni.

Lilla: Undi vagy! (Tánclépésekkel, újra kezdi az ugróiskolát.)

Eli: Izé... az évfolyamtársad, barátnőd valóban szavahihető?

Lilla: Millszer eldumcsiztam, hogy Ági szuper oké.

Eli: Igor még nem adta ide a fényképezőgép teljes árát. Szerdára ígéri, szüksége van az állványra. A számítógép eladhatatlan, ósdi. A laptopra lenne vevő. Nem tudom... Londonban valóban olyan olcsóság van, ahogy a barátnőd állítja?

Lilla: Naná!

Eli: Mekkora fizetéshez képest? (Elmosolyodik.) Mondtam már, hogy a nyelvtankönyvekért, szótárakért verekedni fognak a vevők?

Lilla: Na ne! (Megáll, felteszi a fülhallgatót.) Visszük magunkkal.

Eli: Egyedül az angol-magyar építészeti szakszótárra lenne szükségem. (Kifakad.) Mérnök vagyok, nem kőműves segéd!

Lilla (felemeli a hangját): Odakint a fenekedbe dughatod a tudományod, ugyanúgy, ahogy magácskám a földrajzszakos diplomáját!

Szünet.

Eli (visszaül az asztalhoz): Ne hisztizz!

Lilla: Nem hisztizek. Pincérnő leszek. Tök mindegy, hogy vécépapírt árulok vagy hot-dogot, egy helyre jutnak.

Eli: A pincérnőséghez nem kell ugra-bugra.

Lilla: Arra gondoltam, ha Áginak sikerült, nekem mért ne sikerülne, jól jattoló recepciós állást találnom. A motelek dugig vannak lengyel vendégmunkásokkal. A ukrán és lengyel nyelv között nem nagy a különbség.

Eli: Ahhoz sem kell ugra-bugra.

Lilla: Ugróiskola. Ági mesélte, hogy olykor helyettesítőként be-be-ugrott a tánckarba, és egy este többet keresett, mint a pincérkedéssel egész hét alatt.

Eli (*arcát a kezébe temeti*): És még azt állítod, hogy nem vagy anyagi! Jól gondoltam, lebujban fogsz dolgozni.

Lilla: Nem lebuj, rendes vendéglő.

Eli (*ingerülten*): A rendes vendéglőkben nem táncikálnak félpucér... hölgyikék!

Lilla (*hangosan*): Kurvák. Honnan veszed, hogy kurvák!? Áginak férje van, gyereket vár.

Eli (*hangosabban*): Azt mondtam, pucérak, nem azt, hogy kurvák!

Lassan kinyilik az ajtó, Nagymama lép be, tálcával a kezében.

Nagymama: Uzsonna! A hangotok kihallatszik a lépcsőházba. Vajas kenyér, kakaó, a kolbász elfogyott. (*A tálcát leteszi a kisasztalra.*)

Eli: Kösz, nagy!

Nagymama: Agyonhajszojlatok magatokat.

Eli (*nagyot sóhajt*): A muszáj rendelkezik az időnkkel.

Nagymama: Muszáj. A szomszéd lépcsőházban lakó Erzsikét tegnap hozták haza a kórházból. Hordágyon. Teljesen lebénult, állítólag beszélni se tud. Agyvérzés. A professzor, aki műtötte, húszezer hrivenyért, azzal vigasztalta a családot, hogy akár negyven évig is élélhet.

Eli: Bámulhatja a plafont. Nem lenne szabad idegeskedni, jobban mondvá gondolkodni. Besűrűsödik a vér.

Lilla (*kézbe veszi a csészét*): Komolyan?!

Eli: Csak vicceltem. (*Belekóstol, majd visszateszi a tálcára a csészéjét.*) Hű, de forró!

Nagymama: A gutaütés komoly dolog, nem szokás rajta viccelődni. A féltékenységgel sem.

Eli: Nem értem.

Nagymama: Dehogyan! Hallom, amit hallok. Kötekedsz. Okosabban tennéd, ha annak örülnél, hogy kaptál a sorstól egy rendes családból származó szép és egészséges feleséget! A féltékenység, fiam, beteges dolog. A végén azzá válhat Lilla, amivel vádolsz. Nekem elhiheted. (*Féjére üt.*) Szent Habakuk, a rántás!

Nagymama kisiet a szobából.

Lilla (*hüledezve*): Hihetetlen! Ez... ez nem igaz...

Szünet.

Eli: Alapjába véve igaza van.

Lilla: A perceken összepisálom magam! *(Kirohan, az ajtót nyitva hagyja.)*

Eli *(emelt hangon):* Kifeküdhetnénk az erkélyre napozni. Ránk fér egy kis pihenés. A szőnyeget is levihetem kiporolni, ha gondolod. Agyamra megy a magolás. Tetszik az új fürdőruhád.

Lilla *(visszajövet):* A lábmunkám még nem tökéletes.

Eli: Mért nem?

Lilla *(felrakja a fülhallgatót):* Fene tudja, talán az összhang hiányzik. De nagyon.

Függöny

AZ ÚT

SEHONNAN SEHOVÁ

*„Ámde futja minden itt az útját.
Magam vagyok. Jó, rossz egyre jut.
Elúrhodott a farizeusság.
Az élet nem lakodalmas út.”*

Borisz Paszternak: *Hamlet*¹

Szereplők: *Anya*
Ákos

Szín: lakótelepi lakás szovjet érában gyártott bútorzattal, tárgyakkal telezsúfolt nagyszobája. Jobbra ajtó, balra ablak, alatta felszerelt gázkonvektor és a kisasztalon lévő laptop jelzi, hogy a millió már jócskán túllépett az idő.

¹ Illyés Gyula fordítása

Odakint alkonyodik. A félhomályos szobában Anya pokróccal fülíg betakarózva fekszik a rekamién, Ákos a szekrény sor előtt álló fotelban gubbaszt.

Ákos: Vörös az ég alj, holnap szeles idő lesz.

Anya *(nyögdécselve a másik oldalára fordul).*

Ákos: Az utcai árusoknál tizenkét hernyóba kerül egy kiló alma. A piacon a disznóhús kilója... *(Legyint.)* Törölve. A hétszeres gázáremelés nálam is betette a kisajtót. *(Nevetgélve.)* A munkahelyemen változott a rezsim. Az új főorvos egyfolytában intézkedik. Például szabadságolta a betegeket. Napközben kedvükre korozhatnak a városban. Ebéd megspórolva. Hogy most valóban letézik olyan törvény Ukrajnában, hogy csak az ön- és közveszélyes elmebetegek tarthatók zárt osztályon, sem én, sem Anita nem nézett még utána. De ha van is ilyen rendelkezés, nem azért szavazták meg, hogy odahaza a főnökség és a konyhán dolgozók disznói gyorsan és gömbölyűbbre hízzanak.

Anya *(a takaró alól, álmos hangon):* Kevés ecet, pici cukor, pár szem krumpli... Olga megadta a kétszáz hriveny tartozását? Nem? Tőled kéreget?

Ákos: Szem tablettát, gyenge altatót.

Anya: Szegénynek nem szegény, ezerötszáz hriveny a nyugdíja. Meg ilyen rokkant, olyan veterán, a rezsijét az állam állja, ő meg kódul mellesken.

Ákos: Nem nevezném koldulásnak, ez valami hagyományféle az ukránoknál. A lakótelepen minden etáznak² megvan a maga egy-két Olgája. Lehet, így jelzik a szomszédoknak, hogy belenyugodtak a sorsukba, tudják, hol a helyük az özvegyasszonyoknak. Nem úgy, mint egyesek.

Anya *(ledobja magáról a takarót):* Nem volt elég, ott akarod folytatni, ahol a múltkor abbahagytad!? Nem szorulok erkölcsösöszre! Se a tanácsaidra! Tíz évem van hátra a nyugdíjig.

Ákos: Pontosabban hét.

Anya: Tíz!

Ákos *(rövid szünet után):* Ezt ismered, anya? Az agresszív kismalac bemegy a kocsmába... *(Nevet.)* Jó! Kurva jó vicc!

Anya *(felül):* Pokolba a kismalacoddal, Ákos! Mennyi a havi rezsid?

Ákos: Cikória ötszáz hernyák.

Anya: Viccelsz?

² Emeletnek.

Ákos (*az ujjain számol*): Vízdíj, szemétdíj, a kommunális³ megint postázott egy hetven hrivenyről szóló számlát, az a múltkorival együtt száznegyven...

Anya: Miért nem fizeted be?

Ákos: Nem ettem bolondgombát. Attól, hogy a kísérőlevélben az áll, hogy beüvegezték a lépcsőházi ajtót, ablakokat, pótolták az elloptott villanyégőket, a háztömb előtt a csatornanyílás fedelét és a többi, még nem jelenti azt, hogy meg is csinálták. Naná, hogy a lépcsőház ugyanolyan töksötét és huzatos, mint volt, és ahányszor csak elhaladok a fedetlen aknanyílás mellett, még mindig azon malmozok (*nevet*), hogy vajon a hányas számú lépcsőház hányadik emeleti lakója zuhant a trutymóba. Nyitnom kellene egy fogadóirodát, nem gondolod?

Anya: Nehogy bíróság legyen a vége.

Ákos: Akkor a tárgyalás a footballstadionban fog lezajlani, mert a lakótelepiek fél hernyákot se hajlandóak befizetni. Hol tartottam? Az etyere plusz petyere egyenlő majdnem háromszázzal, és akkor ehhez jön még a gáz- és villanyszámla.

Anya: Mínusz a szubvenció.⁴

Ákos: Nincs mínusz, hullá nulla hetes.

Anya (*felül*): Hogy-hogy nincs?!

Ákos: A szesz olcsóbb, mint szex. Nem kell ajándékot venni, moziba vinni... Se egy kibaszott mozi, se egy burger king!

Anya: Torkig vagyok a humoroddal!

Ákos: Jobb, mint Janizni, Pesten nyalizni...

Anya (*riadtan*): Nem, nem, nem... igaz!

Ákos: Mi nem igaz?

Anya: Péterke más, mint a... Vezető állása van egy nagy cégnél.

Ákos: Mit vezet, targoncát?

Anya: He-he...

Ákos: Bocs!

Anya: Hiszed, nem, hosszú távra tervezi a kapcsolatunkat, szándékában áll... Egyszóval, amint túl lesz a bírósági hercehuncán, feleségül vesz.

Ákos: Ahogy a Sándorka és a többi. Egyiknek ápolónő kell, a másiknak szajha. Péterkénél mi az ábra? Kérdezem, mert tegnapelőtt még azt

³ Közösségi házkezelőség

⁴ Állami segély.

telefonáltad, hogy minden oké, úszol a boldogságban, mindenszentekig nem látogatsz haza, és lám, itt vagy. Baj, gond csepp se. Legalább míg a munkában vagyok, az előszobában nem kell bekapcsolva hagynom a rádiót. Ja, ha holnap nem is, vasárnap lesz, de hétfőn mindenképp felkapsz magadra valami egyszerűbb ruhát, és elsétálsz a szociális osztályra. Tudod, nem csípi az autogramomat.

Anya: Érthetőbben nem lehetne?

Ákos: Papíron te bérled a lakást, neked kell kérvényezned a szubvenciót, és aláírni, aláíratni a városházán néhány dokumentnek. Felesleges túljátszanod a szánnivaló özvegyet, és ez egyszer a hazudozás sem ér. Állítólag egyeztetik az adatokat, és ha valami nem stimmel, vissza minden, és ráadásul jól megbüntetnek.

Anya *(feláll, derekát masszírozva az ablakhoz sántikál):* Csak ne esne az eső, gyűlölöm az esős időt! *(Ákos felé fordul.)* Ákos, nagyon hazug vagyok?

Ákos: A hazudozás valóban nem ér.

Anya *(megigazítja a függönyt):* A falubeliei visszamondták, hogy a drágalátos anyósom azzal szomszédol, hogy pazarló vagyok. Nem, nem pazarló: préda. *(Elváltotztatott hangon.)* Unokáim feje fölül a házat, el a kocsit, a szép új bútort, mindent elpredált a nagycságosasszony. Nem nagyságos, nagycságos...

Ákos *(emelt hangon):* És nincs igaza!?

Anya: Nem vagyok süket!

Ákos: Nem azért kérdeztem, hogy bosszantsalak. Az igazságot illene egyszer-egyszer bevállalnod!

Telefoncsengés.

Anya *(a rekamiénál terem, padlóra dobál párnát, pokrócot):* Kapcsold fel azt a kibaszott villanyt!

Ákos *(Felkapcsolja az állólámpát. A lámpaernyőben apró zöld halcskák úszkálnak körbe-körbe.)*

Anya: Hol a fenébe cseng!? *(A kisasztalon heverő retikülje tartalmát a rekamiéra borítja.)* Megvan! *(Ákoshoz.)* Pofát súlyba! *(Affektálva.)* Szia, szia Icuka! Idehaza, persze. Csapon sikerült elérnem a menetrendszerű autóbust. Vonattal még valahol félúton... Á, már tudomásod van róla! Igen, Péterkének hívják, és nagyon, nagyon aranyos. Virággal várt az állomáson, képzeld!

Ákos *(halkan):* És virgáccsal búcsúzott.

Anya (*háta fordít Ákosnak, közelebb sétál az ajtóhoz*): Pesterzsébeten. Irtóra nagy házban, irtóra... Villamosmegálló a ház előtt, és a konyha is szuper. Mosogatógép persze hogy... Azon a környéken nem konyha, amelyikben nincs. Kicsoda? Erika lányom? Á, nagyon szépen élnek az urával, és ha az unokáimat látnád, hogy milyen aranyoskák és csoda okoskák! Egyszerűen nem lehet velük betelni. Mindenük meg van. A vejem véletlenül megemlítette, hogy csak disznóból több mint ötvenet hizlálnak a telepükön. Ebből hármat saját részre. Képzeltetted, micsoda terüj-terüj asztalkámmal vártak.

Ákos (*halkan*): Le sem igen ültettek.

Anya: Péterke is nagyon szereti az állatokat. Két kutyuskája van, és egy nagy akváriuma, tele apró, mindenféle színű halacskákkal. Csuda szépen mutatnak a nappaliban. Hogy a kutyuskák milyen fajták? Hát... hát nagyok. Nem, nem tömpe az orruk, inkább hosszú. És... és munka sétáltatni, pórázon tartani...

Ákos (*halkan*): A dögöket.

Anya: Sajnos, kicsike az udvar. Az agár kutyát, azt ismerem, van itt egy a házban, lent a harmadikon. Milyen is a színük? Olyan szürkés, vereses foltokkal... Igazad lehet, biztosan vadászkutyák. Kutyatápon. A halacskákat haltápon, és rendszeresen, mindig ugyanabban az időben kell etetni őket. Kitaláltam pár nap szabit, ha nem jön semmi közbe, szerda hajnalban indulok. Icukám, hiszed, nem hiszed, Péterke percenként telefonál.

Ákos (*fejcsóválva feláll*).

Anya: Ákos fiam ezúttal sem méltóztatott semmit elintézni. Muszáj volt hazajönnöm. Hétfőn okvetlen be kell mennem a városházára, meg... na... Igen, a bíróságra. Persze, az örökösödési ügyben, persze. Alkalomadtán megdumcsizzuk... Kedden az Ellában? Jó! Várlak! Puszi, puszi...

Ákos (*leül a rekamiéra*): Megálmodta, hogy idehaza vagy, vagy a kémei jelentették?

Anya: Nem tudja, a kényességtől hová legyen! (*Széttárja a karját.*) Nem és nem tudok rájönni, hogyan tudta betenni a lötytyedt fenekét az úri jómódba! Valamivel zsarolhatja az öreg trottyot. Vajon mivel? Nincs ötleted?

Ákos (*énekel*): „Az egyiknek sikerül, a másiknak nem...” Ja, mióta terjeszted az örökösödési baromságot? Ne add az értetlent! Azt, azt, amit az Icudnak karattyoltál. Mikor ötölted ki? Meg egyáltalán, mi a

fenének? Fejezd be egyszer és mindenkorra a szarkavarást, elég volt! Meg egyáltalán, kinek az örökségéből akarnál jussolni? Netán ebből a lakásból? Hát ez nem igaz!

Anya (*vállvonogatva*): Muszáj minden szavamat szó szerint vened?

Ákos (*dühösen*): Nem semmi! Keresztanyám, azaz a sógornőd ránk bizza az anyósától örökölt lakást ingyen és bérmentve, hogy legyen hol laknunk, erre te hálából felmászol az asztalra. Milyen alapon?!

Anya (*hebegve-habogva*): Ha abban a körben forgolódnál...

Ákos (*felcsattan*): Szarok a körödre!

Anya: Megértettem. Akkor dicsekedjek el Icukának azzal, hogy azért látogatok haza olyan sűrűn, hogy kórházból elcsórt gyógyszereket hordhassak át a határon?! Egy szavadba kerül. Mire vársz? Ki vele, Ákos fiam!

Szünet.

Anya (*mély sóhajjal*): Erika elhanyagolja magát, hovatovább úgy néz ki, mint egy hajléktalan.

Ákos: Ha azt vesszük, mindhárman azok vagyunk.

Anya (*ingerülten retiküljébe gyömöszöli a rekamiéra szórt tárgyakat*).

Ákos: Story. Anita utána keresett a főorvos úrnak az Interneten. Névének a kezdbetűje sem szerepelt az Ukrajnában...

Anya: Most valahogy nagyon nem tud érdekelni a főorvosod!

Ákos: Az elmúlt tíz év során Ukrajnában diplomát szerzett pszichiáterek névsorában. Állítólag, vagyis azt terjeszti, hogy külföldön járt egyetemre, onnan hozta haza a fene nagy szaktudását. Magyarán, vettem egy diplomát, ti meg kinyalhatjátok...

Anya: A boltban nem győzte magát kipanaszkodni.

Ákos: Kicsoda?

Anya: Hát Erika.

Ákos: A kisebbik basziszdász az, hogy jövő héttől a szanitécek huszonnégy órás ügyelet helyet tizenkétórázni fognak. A nagyobbik gubanc: a főorvos úr sasszemmel figyeli a gyógyszerek és injekciók vételezését, felhasználását. Nem adok egy hónapot, az osztály szanitéc nélkül marad.

Anya (*lerogyik Ákos mellé*): Ott akarja hagyni az urát. Szál ruhában, karján a két gyerekkel... Szakasztott apád.

Ákos: Eddig miért nem újságoltad el, hogy apám el akart hagyni?

Anya: Dehogyan akart! Az önfejűségre értem. Hányszor, de hányszor elmagyaráztam Erikának, hogy a falu nem város, hogy a falusiak nem

úgy élnek, nem aszerint ítélnék, mint a városiak. Falra hányt borsó. Neki juszt is Imre kellett.

Ákos: Ön dönt, troá... Franciául van.

Anya: Emlékszel, a munkatársára, a kis fizika tanárra? Tucát szám vásárolta, ajándékozta Erikának a tábláscsokoládét.

Ákos: Istvánra? A Tibi csokoládét? Hogyne emlékeznék.

Anya: Vagy négy éve elkerült a faluból. És képzeld, tavalyelőtt igazgatóhelyettségé nevezték ki a járási központ egyik iskolájában. Maholnap igazgató. Igazgatóné válhatott volna Erikából, ha rám hallgat. De nem, ő szerelemből és... mindenáron kondásné óhajtott lenni. Elérte, amit akart!

Hosszú szünet.

Ákos: Hála neked.

Anya: Ha telefonálna, vagy netán e-mailt küldene, nem leszel elérhető, nem válaszolsz! Megígéred?

Ákos *(fejét a kezébe temetve):* Ahhoz meg kell változtatnom az e-mail-címemet.

Anya: Változtasd meg! Erikának időre van szüksége, hogy lecsillapodjon.

Ákos: Neked kellene.

Anya: A boltból jövet azzal fenyegetőzött, ha már minden kötél szakad, begyógyszerezi a gyerekeit, végül magát... Elege van az ingyen szolgáltatásból, hogy az ura a kocsmától hazáig, rendre azt óbégatja, hogy a felesége egy szétbaszott ukrán kurva.

Ákos: Álljon meg a nászmenet! Imre a végébe is kocsival jár, nem beszélve arról, hogyha megkívánja, a pincéjében hektószám vedelhetné a bort. Más itt a probléma, egészen más. Hogy Erika el akar jönni, addig stimm.

Anya: Hová? Nővérszálláson élek, oda nem vehetem magamhoz. Tudod te, hogy menyibe kerül most Pesten egy albérlet?! Haza meg hová jönné.

Ákos: Például ide. *(Feláll.)* Elég a meséből! Mennyi pénzt kértél kölcsön Imrétől? Százezret? Kétszázezret. Egymillió forintot? (Hóna alá veszi a laptopot, elindul az ajtó felé). Szóval sokat. *(Megfordul.)* Imre persze nem adott, mire te telefonon teleduruzsoltad a húgom fejét az „uradnál többet érdemelnél” dumáddal. És még ki tudja mivel. Nem csoda, hogy szegény lázadozik, vesztébe készül rohanni. Anya, anya, a nagyravagyás teljesen elvette az eszed!

Anya (*gúnyosan*): Neked meg a nagy szerelem! Tudod, mi leszel te az Anitának, miután elvégezte az orvosi egyetemet, még a tetve se, nem hogy az ura. Jobb híján jár veled, vagyis a pénzeddel. Aminek a vastagját – kórházi állásomat, börtönt kockáztatva –, a gyógyszer-sefttel én reszketem össze.

Ákos (*visszafordul, ingerülten anyja elé tartja a kinyitott laptopot*): Látod a fényképet?! Nézzed csak, nézd! Ez Anita. Egyszer meg nem kérdezted, hol él, hogy tanul, kik a szülei és a többi! Vagy hogy milyen... Mindegy! Képes vagy egyáltalán önmagadon kívül másokra is odafigyelni?! Szeretni... Fenét tudsz te szeretni! Szívfájdalom nélkül felélsz magad körül mindent! Egy... egy Olga felhitelezte a fél lakótelepet, hogy sírkövet állíthasson az ura emlékének. Bezzeg te, ha nem lenne Halottak Napja, évszám felé se néznél apám sírjának. Ez a szomorú igazság. (*Lerakja a laptopot a kisasztalra és az ablakhoz lép.*)

Szünet.

Anya (*előkeresi a zsebkendőjét*): Hazugság! Amit a mamád állít, az is szemenszedett hazugság!

Ákos (*leül a fotelbe*): Itt mindenki hazudik, éljen az igazság!

Anya: He-he-e! Mikor vizsgaidőszakban tízesével vásároltam levélborítékot, azzal, hogy száz dollárt kell adni ennek, kétszázat annak, mamád egyszer se mondta: nagyon sokba lehet máma a tanulás, nesze jányom, ötszáz hriveny, oszd el, add oda a két unokámnak. Nem, könnyebb volt szomszédolni, átkozni engem, hogy időnap előtt sírba tettem a mérnök fiát. Nem mentegetni akarom magam, mert jutott a pénzből Erika lakodalmára és a többire is. De ha nem adom el a házat, Erika az életbe nem szerez kémia szakon tanári diplomát. Nem azért, mert rosszul tanult, csak mert itt, és ezt te is pontosan tudod, ha nem kened a kereket, nem fut a szekér. Rólad szólva, kenőpénz híján végképp nem fejezed be a meducsit⁵. Remek egy tanuló, viccesen vicces voltál már akkor is, mondhatom!

Szünet.

Ákos: Story...

Anya: Elég mára! Fáradt vagyok, Ákos, nagyon fáradt. (*Végig dől a rekamién, teljesen betakarózik.*)

Függöny

⁵ Egészségügyi Szakközépiskola.

DAMASZKUSZI ÚTON

Szereplők: *Gabi,*
Endre,
Tamás, negyvenes éveikben járó kőművesek
Béla
Bandi, segédmunkás
Léna, kalauz
Nyinácska, büfésnő

Szín: a „birodalmi”¹ Moszkva–Budapest nemzetközi gyorsvonat egyik hálófülkéje. Alul-fölül két-két, fekete műbőrrel bevont fekhely, az ablaknál lecsukható asztalka. Az ablakfüggöny a darab első felében behúzva, a továbbiakban a vasút melletti erdősáv fái között fel-felvillanó távoli fények érzékeltetik a vonat haladását. Az elhúzható ajtót a szereplők toló vagy húzó mozdulattal jelzik. A fülke tágasabb a valóságosnál, megvilágítása, a jelenetek közötti szüneteket és a negyedik jelenetet kivéve mindvégig éles. Előtte, a szűk folyosón csomagokkal vagy a nélkül jövő-menő utasok.

Időpont: 1996 októbere.

¹ Nem a napjainkban, Varsó érintésével közlekedő expressz vonat.

Első jelenet

Hangzavar. A beszálló utasok bőröndjeiket, táskáikat maguk előtt tartva oldalaznak a képzeletbeli folyosón. Feltűnik Endre, nyomában a többiek.

Endre (*behajol a fülkébe*): Huszonöt, huszonhat... Ez lesz a'!

Béla: Hetes kupé?

Endre: Tizenhetes. Hülye, a biletten² a vagon száma hetes, nem a kupéé.

Béla: A sorban nem ez a hetedik fülke, nagyokos!

Bevonulnak a fülkébe, berakják bőröndjeiket, táskáikat az alsó, felhajtható fekhelyek alatt lévő zárt csomagtartóba.

Gabi: Endre, a kajás bőrönd kint marad!

Endre: A fenébe, Gabi, hamarabb nem jutott eszedbe!? Akkor curik³, Vedres, hátra hó!

Az előhalászott bőröndöt és egy táskát, majd még egy táskát felraknak a felső fekhely felett lévő csomagtartóra.

Gabi: Novoszibirszkből, a katonaságtól hazafelé annyian utaztunk a vonaton, hogy végig a csomagtartón aludtam.

Endre: Mer má' akkor se vótá' se nagyobb, se kövérebb.

Gabi leveti a dzsekijét, ráteríti a csomagtartóban lévő bőröndökre. A többiek, Bélát kivéve, követik példáját. Béla a sarokban lévő ruhafogasra akasztja a sajátját.

Tamás (*Bélához*): Adnak párnát.

Béla: A platzkártra⁴ szóló helyjegy nem került volna ennyibe.

Endre: Szóló, huhu!

Gabi: Az obsjira⁵ még annyiba se.

Endre: Kiállta vón a sort, karácsonyig! (*Nevet.*)

Béla (*értetlenül*): Még október van.

Endre (*nevetve*): Hát ez az! Áron, meg ne halj nekem bután, az obsjira nem ke' helyjegyet váltani!

Béla: Röhögsz, mint a fakutya. (*A többiekhez.*) Látszik, hogy keveset van otthon.⁶

² Jegyen

³ Hátra.

⁴ Másodosztályra (közös terű hálólhelyes szakaszra).

⁵ Harmadosztályra (ülőlhelyes szakaszra).

⁶ Szólás: aki sokat nevet, nem érett ember.

Endre: Olvastad, a menetrendet? Hallottad, mit mondott a hangosbeszélő? (*Béla bólint.*) Hogy vonat megy Bivalybasznádra? (*Tagolva.*) A hármas vágányról Moszkva–Budapest nemzetközi gyorsvonat indul... Vili?!

Tamás: A nemzetközi járatokon csak kupés vagonok vannak, meg kétágvas osztályon felüliek.

Gabi: Kijevben csatolnak a vonathoz platzkártyos vagonokat, ha gondod, Béla, ott átszállhatsz.

Endre: Munkácson meg maj' leszállsz egy szál gatyában.

Tamás: Ha nem lopják le róla.

Endre (*Áronhoz*): Hazáig virít a pucér feneked! (*Nevet.*)

Gabi: Elég! Hagyjátok! Úgy tesztek, mintha nem ismernétek. Mikor nem a pénzen jár az esze, akkor a mani-manin.

Lezárják a csomagtartókat, leülnek. Tamás Gabi mellé, míg Endre és Béla a jobb oldali fekhelyen foglalnak helyet

Tamás: Számolgassa, de magában, ne mások idegén cimbalmozzon a hülyeségeivel!

Béla: Ki beszél!

Gabi: Tamás, Endre, Áron, bírjátok ki, még ezt a másfél, két napot! Odahaza, ha baltával estek egymás fejének, fakeseszt, nem én állom a papot.

Szünet.

Endre: Ki alszik felül?

Gabi: Ajtó!

Tamás: Van tőlem fiatalabb.

Endre (*behúzza az ajtót*): Még előnt a takony. (*A többiekhez.*) Két évvel jár előttem.

Tamás: Elvárná, hogy mászkáljak a rossz térdemmel fel-le, míg ő alul fütyörészik. Na, azt lesheti!

Endre: Béla, a felső ágy üres.

Gabi: Oda hatökörrel se! Félti a huzattól a szerszámját.

Endre: A kőműveskalapácsot meg a fándlit⁷?

Béla: Ki beszél!

Endre: A slangos vízmérték nem öt kopek, és nem árulják minden sarkon. Hol van az a táska?!

Gabi: Várjál, hadd induljon el a vonat!

⁷ Kőműves merítőkanál, vagy serpenyő.

Endre: A végén pipem nő. Moszkváig levonatoztunk vagy négyezer kilométert...

Gabi: Sört annyit ihattál... Hogyhogy nem emlékszel?

Endre (legyint): Lábvizet. Az oroszoknak a sör lábvíz.

Tamás: Mióta vagy orosz?

Béla: Öt éve Ukrajna lettünk.

Tamás: Én Üzbegisztán. Addig se volt úri a fejadag vízből, de három napot a sivatag közepén, kulacs vízen kihúzni... Nem is tudom, hogy éltem túl a hadgyakorlatot. Ember, olyan de olyan forróság volt, hogy délutánonként a tank oldalán tükörtojást sütöttünk.

Béla: Milliószer hallottuk már. Azt áruld el, miből, honnan vettétek a tojást?

Gábor: Előkapták a sajátjukat.

Tamás: Meg a lapátnyelet, hogy lőjünk vele.

Gábor: Ha nem munkaszázadba szolgálók, most nemigen lenne tele a bukszád.

Tamás: Nem azért mondtam...

Endre: Vonat, jön a felleg, indulj má'!

Mozdonyfűtty. A fülkében lévőek előre-hátra dőlnek.

Tamás: Ú, a derekam!

Áron: Épp ideje!

Endre (feláll, a felső fekhelybe kapaszkodva leveszi az egyik táskát):
A kispohár benne van?

Gabi: Csendesen fiúk, dugiba.

Endre (leül): Mi a fenének dugdossam!?

Gabi: Sok a pénzed? Tilos vodkát piálni. Bizony. Kétszáz rubel a stráf.⁸

Endre: Más vonatokon szabad, ezen miért nem?

Gabi: Mert nemzetközi. A resztoránban⁹ lehet. Ott ihatsz kedvedre, egy fél deci csak két üveg vodka árába kerül, plusz a kajamaja.

Endre: Ki büntet meg, a provodnyik?¹⁰

Gabi: A vasúti milicek.

Tamás: Bá! Jönnek-mennek az ajtó előtt. Ne nagyon okoskodj előttük, mert ha kezelésbe vesznek, az orroddal súrolod fel a folyosót!

⁸ Büntetés.

⁹ Étkezőkocsiban.

¹⁰ Utaskísérő.

Endre (*legyint*): Ugyan má'!

Gabi: Fiúk, nem beszélünk oroszul, csak ha muszáj. Értve! Ha kérdeztetik, hová utaztok, nincs zákárpátyá oblaszttyozás¹¹, mukacsevózás... A szibériaiaknak egy faszt, de a Moszkva környéki oroszok¹² valamiért nem nagyon komálják a nyugat-ukrajnaiakat.

Endre (*újságpapírba csomagolja a vodkásüveget*): Na és? Az az ő bajuk. (*A félig töltött kispoharat Gabi kezébe adja.*)

Gabi (*megissza a felest*): Meg a miénk. Te hol lakol?

Endre: Beregszászi járás... Kőműves vagyok, Gabi, nem párttitkár. Le vele! (*Folytonosan tölti, adogatja körbe a poharat, közben maga is iszik.*) Írta anyám levele.

Tamás: Anyád írja, nem a levél...

Endre: A meggyet se rázzák, mégis azt daloljuk. Kihűl a szád, igyad má'!

Gabi (*magából kikelve*): Hülye vénasszony, nem tudott vele várni, míg hazaérünk?! Muszáj volt megírni, csinálni a bazdmeget?! Nyúzni, sózni kéne!

Tamás: Ha megbaszod, akkor se jön meg az esze! Meg hát utólag minek, a fiának annyi.

Béla: Jancsinak? Az utolsó héten ki se dugta az orrát a szállásról. Fennállóan ivott, gubbasztott, de érdekes, ugyanannyi pénzt kapott kézhez, mint én.

Endre: Örülj neki!

Gabi: Ha kevesebbet számolunk, és ne adj isten, Jancsinak utóbb valami baja esne, az járná a faluban, hogy azért történt, mert nem fizettük ki.

Endre: Milyen baj?

Gabi: Egy körrel le vagy maradva.

Endre: Tényleg! (*Tölt magának, iszik.*)

Gabi: Bazil bátyuskánk vajon mit csinálhat?

Tamás: Számolgatja a téglát. Van mit. Az öt méter magas, bazi vastag, hatvanas falba belement vagy százötvenezer.

Gabi: Több. Láttam a tervrajzot...

Endre: Mi is láttuk!

Gabi: Az eredetit. Pilléres, boltíves belső tér, ide patent, oda cipzár, isten tudja hány kupola: kisebb, nagyobb, még nagyobb. Abba a temp-

¹¹ Kárpáton túli területezés.

¹² A II. világháború idején német megszállás alá került orosz területeken.

lomba, ha lett volna rá pénz és felépül, kertestől belefért volna a falu. Amit mi felhúztunk, azt Vitya komponálta össze.

Béla: A fizetséget is lefaragta rendesen a katonacimborád!

Gabi: A betonozás, falazás köbméterre megy. Ennyi az ára. Más vállalkozók se fizetnek többet. A tetővel hosszú pénzt kereshetnél. Felvállalod?

Tamás: Meg az anyja kínját. A hagymakupolát, Béluska? Ne röhögtesse! A románok se tudnák megcsinálni.

Gabi: Dehogyan nem!

Endre: Azok úgy románok, mint mi ukránok. Erdélyi magyarok, süsüje!

Gabi: Vagy három éve, mikor Piliscsabán dolgoztunk – Endre ott volt, megmondhatja –, három nap alatt olyan cifratetőt tettek fel a szomszédos házra négyen, hogy mi vagy egy hónapig biztos méricskeltük, szabogattuk volna.

Endre: A széket, szarufát, léceket, a földön vágják méretre, fent összeállították, és ripsz-ropsz má' szegelték is. A napi tizenötezer forintjuk simán megvót. Fejenként. Mink meg a humutu mumuig betonozással kerestünk ezret.

Béla: Körfűrészsel, láncfűrészsel meg kompresszoros szegverővel... Könnyű!

Tamás: Mondta Béla. Ha lenne repülőgéped, fel tudná' vele szállni?

Béla: A feleséged ne ölelgesse menet közben?!

Gabi (harsányan): Durákozzunk!¹³ Kinél a kártyapakli?

Második jelenet

A fülkében lévők a lapjárást követő, egymást szekáló szövegeléssel javában kártyáznak. Az ajtó előtt, jobbról jövet, feltűnik Bandi. Gabi észreveszi, kikászálódik Tamás mellől, és behúzza az ajtót maga mögött, kilép a folyosóra.

Gabi: Hogy lélegzik a fiatalság?

Bandi: Pityuval nincs gond. Jancsihoz (*legyint*) lassan szólni se érdemes.

Gabi: Harap?

¹³ Orosz kártyajáték.

Bandi: Úgy néz ránk, mint a mosatlanra. Mintha miattunk ejtette volna a menyasszonya.

Gabi: Bandi, egyenként járjatok ki cigarettázni, valaki mindig maradjon a kupéba.

Bandi: Vigyázzgassa Jancsit a nehéznayavalya!

Gabi: A csomagokat, a pénzeteket! Beraknak, betelepszik hozzátok egy szélhámos...

Bandi (legyint): Ó, valami kotya, totya vagy micsoda Kátya...

Gabi: Tyotya Kátya, Kati néni.

Bandi: Na, ő a negyedik. Nyom vagy másfél mázsát. Pityu már azon röhög, hogyan fog felkecmeregni a felső priccsre.

Gabi: Cseréljetek vele.

Bandi: Hadd izguljon, fogyjon még egy kicsit az öreglány.

Tamás és Béla kijönnek a fürkéből.

Gabi: Hová a séta?

Tamás: Megyünk rágyújtani.

Gabi: Osztán nehogy a resztorán legyen a végállomás!

Béla (*balra mutat*): Az arra van.

Béla és Tamás jobbra el.

Gabi: Megiszol egy felest? (*Mindketten belépnek a fürkébe.*)

Endre: Á, megjött a komszomolbrigád vezetője!

Bandi: Te nem voltál komszomol?

Endre: Mikor vót az má'!

Gabi: Vedd elő azt az üveget, tölts Bandinak egy felest!

Endre (*előszedi a táskát az asztal alól*): Nekünk? Őket ne nézd! Akik cigarettáznak, azok ne igyanak.

Gabi (*visszaül a helyére*): Nem bánom.

Endre: Miért bánnád?! (*Sorba tölt, isznak.*)

Bandi (*kézféjével letörli az állát, tétovázik*): Akkor én megyek... megyek rápöffentek.

Gabi: A piálással vigyázzatok!

Bandi: Ó, Pityu sört se nagyon iszik, Jancsi meg már ott tart, hogy egy pohár víztől berúg. (*Kijön a fürkéből, jobbra el.*)

Gabi: Még szerencse, hogy ránk bízta a pénzt.

Endre: Mondjad a drága anyjának, amikor odaadod neki a pénzt, vitesse a Jancsi fiát elvonóba, mer' másképp hódtra issza magát, nem éli meg a tavaszt! Ha átköltözne, jobban szem előtt lenne, nem?

Gabi: És Bélát hova teszem? Mesterek mestere. A szálláson nem kö-zösködött a fiúkkal, hát akkor itt. Jancsi meg ráadásul nagyon a bögyébe van a pénz végett. Velem többet Béla nem indul el egy úton. Levizsgázott.

Endre: Nem piál sokat, jó keze van... Nem értem. Bazil bátyuskád mér' nevezte Júdásnak?

Gabi: Kérdezz okosabbat!

Endre: Aki elárulta Jézust, azt hívták Júdásnak, nem?

Gabi (legyint): Mi a fenét árulna el?

Endre: Maj' visszahallod.

Gabi: Lehet, az aranyoskája terjedelmes egy szarkeverő. *(Női han-got utánozva.)* Béluska, nem megmondtam, hogy bontott csirkét hozzá', bontott csirkét hozzá'!

Harmadik jelenet

Mindannyian a helyükön ülnek. Ittasak, Endre kiváltképpen. Az asz-talkán a vacsora maradéka „virít”: fél feketekenyér, konzervdobozok, négy sörösuveg stb. Léna balról be, oroszos kiejtéssel beszél.

Léna: Jó estét! Hogy utazni?

Endre (magasba emeli mindkét kezét): Minden oké! *(Könyökével meglöki Bélát):* Te, a kalauz kisasszonyka tud magyarul!

Léna: Kicsit. Lénának hívnak. Ágynemű rendel?

Gabi (bólint, előveszi a pénztárcáját): Négy lesz.

Léna (leül Tamás mellé, kinyitja a kezében lévő bőrmappát): Leszáll-ni Mukácsevo, rendben. Ágynemű hat rubel, egy személy.

Gabi: Itt van harminc. Köszönjük, Léna! Hány órákor haladunk át az ukrán határon, a zónán?

Léna (feláll): Majd ébresztek. Valaki jönni, jó, mindjárt az ágyneműt.

Endre (feláll, dülöngél): Én! *(Jobbjával rátehenkedik Tamás vállára.)* Te csak ülj a fenekeden, nyalogasd a fájós térdedet! Vili, barátocskám!?

Léna: Szép álmokat! *(Ki, jobbra el.)*

Béla: Elég lett volna huszonöt rubel.

Tamás: Még egy szó és megfojtlak!

Endre: Engem?

Tamás (Endréhez): Nem vagyok ruhafogas, csüccs vissza a helyedre!

Endre (lehuppan a helyére): Van itt brigadéros, és nem Tamásnak hív-ják. A Vörös Teret nagyobbnek gondol... doltam. Ti hogy vagytok vele?

Gabi: Vele sehogy. Nem volt a közelben pap.

Endre: Dehogy nem vót! A Bazi... Bazilod, micsoda név! Bazil, brazil...

Gabi: Az már nem csapat, a németek kenterbe verik őket.

Endre: Bazil.

Gabi: Mondtad egyszer, mondtad kétszer, hányszor akarod még elismételni?

Tamás: Akárhányszor. Az apóka pópa pók a', csak az ágyba nem bújt velünk.

Gabi: Hiányzott?

Tamás: Kipapolta magát a nyáron. Az állásra képes volt utánunk mászni. Azon az... izé létrán, tudod, aminek megroppant az egyik szála és... Szóltam neki, hogy a perceken, reccs, aztán jön a zuhé, a bátyuska csak kapaszkodott mind feljebb, feljebb, pedig abba az izé ruhába... Kámzsába, vagy hogy hívják... Nem létramászásra találták ki...

Gabi: Meg akart téríteni.

Endre: Hova?

Gabi: Megint le vagy egy körrel maradva.

Endre (széttárja a karját): Mit töltsék?!

Tamás: Amit dugi bűgiba megittál.

Endre: Gurul a büfé.

Gabi: Azt találd ki! Kijevig kibírod, ott majd bespájzolunk, két órát áll vonat.

Béla: Rubellel aligha vásárolhatunk.

Gabi: No problem, a valutásoknál átváltjuk hrivenyre.

Áron: A magadét. Voltam milliomos, nem kérek belőle!

Tamás: Ezt hallgassátok, a szomszéd faluban eladta valaki, ne tudjátok ki, a négymázsás bikáját a vágóhídnak másfélmillió koppantásért¹⁴... Jó, eladta, széles platójú, olyan magas oldaldeszkás teherautón...

Gabi: Elvitte az autó, tovább!

Tamás: Ment a pénze után, egyszer, kétszer...

Gabi: Nem fizették ki.

Tamás: Dehogy nem, kifizették. Csakhogy...

Gabi: Nyögd már ki!

Tamás: Csakhogy mire kézhez kapta a pénzt, annyit ért, hogy... hogy pont három kiló húst vehetett rajta a hentesnél.

Gabi: Nem semmi.

¹⁴ Kuponért. Kupon: a hrivnya bevezetéséig gyorsan inflálódó fizetőeszköz Ukrajnában.

Béla: Mi egy bika! Húszezer rubel a valami. Negyven bika...

Tamás: Bontott csirke, bontott csirke...

Béla: A tökfejed! Negyven bikát kellett felhizlalni, eladni annak idején, hogy húszezer rubeled legyen. Az utolsó kopejkáig a postán vezett.

Gabi: Te akkor az apósod-féle házat adtad el, annak az árát raktad be betétkönyvre, ha jól tudom.

Béla: Ihatok utána hidegvizet.

Tamás (*halkan énekel*): Borban az igazság, borban a vigasz... Most legfeljebb a lágy fejed fájna.

Béla: Ki hitte, ki gondolta volna, Gabi, Endre, hogy egyik napról a másikra széthullik az unió?!

Endre (*motyog*): Hiábavalóság, minden hiábavalóság...

Gabi: Endre, mi a hiábavaló?

Endre: A nyáron megjártad az utat...

Gabi: Vittem haza az asszonyoknak egy kis pénzt. Baj?

Endre: Láthattad, mi van nálam. Se hízó az ólba, se egy méter tűzifa az udvaron. Most hazamegyek (*az ujjain számol*), veszek egy hízót, egy teherautó fát vagy egy pricep¹⁵ szénét, ha van az állomáson, meg ez ke', meg az ke', a két nagy jányra a csillagos ég... Rájuk aggatná az asszony, ha lehetne, tőlem meg azt a tíz, húsz kiló cukrot sajnálja, amiből egy kis borocskát csinállok magamnak.

Gabi: Cirka három-négyszáz litert.

Endre: Amennyi szőlő terem. Ha hazamegyek, azt is nekem kell leszüretelni, és mégis az van...

Tamás: Nagyon elhallgattál.

Endre: Nem egyedül iszom. Eljössz te, átvon a másik. A disznóölés, a karácsony, az újév...

Gabi (*nevetve*): És az András nap? Tart előtte egy hétig, utána meg vízkeresztig.

Endre: Belefér... ne. Nem kerül pénzbe, és mégis az van...

Tamás: Na mi?!

Endre: Hogy az asszony tart el. A varrodai fizetése a havi kenyérre kevés lenne. Meg hogy hónapszám fekszek, nézem a tévét, iszom a bort... Egész télen mit tudjak csinálni?! Táncoljak?

Hosszú szünet.

Tamás: Béla, tele van már dollárral a negyvenliteres fazék?

¹⁵ Traktorutánfutó.

Endre: Ha megtaposd, több fér!

Gabi (*fejcsóválva*): Csóró kölyök, keverhette a betont, hordhatta a maltert egész nyáron!

Béla: Hat hónapig.

Tamás: Nesze neked dínomdánom, lakodalom!

Endre: Jobban tenné vesző feje, ha örülne! Ki tudja, milyen színűvé vált vóna a menyasszonyka-ka. Én se azza' élek együtt, akit elvettem. (*Tamáshoz.*) De te se igen.

Tamás: Péterékkal dolgoztam magyarba, Pesten, munkavállalási nuku, hát jártunk haza havonta, Pistának a piros kisbuszával, amelyiket...

Gabi: A lényeget!

Tamás: Az útlevelet pecsételtetni¹⁶. Egyszer-kétszer csak-csak... De utóbb... (*Legyint.*)

Gabi: Elveszett a pecsét?

Tamás: Nem hiányoztam. Egész éjszaka úgy feküdt mellettem az aszszony, mint egy fadarab. Mondtam is a Pistának, hogy legközelebb a határig lesz a fuvar, ott áthajítom a pénzt a drágámnak, és már fordulhat vissza.

Endre: Van valakije?

Tamás: Ki a fenének kellene?! Elszoktunk egymástól.

Gabi: Nem vagytok egy akaraton.

Tamás: Amíg kevés pénzünk volt, elég volt, most van belőle, mégis kevés.

Gabi: Hallottad, Béla?

Endre feláll, ki-kinéz a folyosóra.

Tamás: Mire, kire vársz?

Endre: A megváltóra.

Béla: Istennel nem illik gúnyolódni.

Tamás: Néte má'!

Endre: Azóta visszaért Moszkvába.

Gabi: Nincs tíz perce, hogy elment. Soványka nő, elég neki toszogatni a kiskocsit vagonról vagonra.

Endre: Vegye a hátára!

Tamás: Kukuljak meg, ha értem!

Gabi: Hiányolja a lábvizét.

Tamás: Ja!

¹⁶ Érvényesíteni. A határátlépéstől számítva, harminc napig lehetett törvényesen Magyarországon tartózkodni.

Béla: Akkor sem illik gúnyolódni.

Endre: Mondta Béla.

Negyedik jelenet

Gabi és Endre a felső, Tamás és Béla az alsó priccsen fekszenek. A folyosót vörös fényű izzó világítja meg.

Endre: Vajon mire megyünk haza?

Gabi: Amire tavaly.

Endre: A mostohafiaddal hogy vagy osztán?

Gabi: Aludjunk inkább.

Endre *(felkönyököl)*: Mondani könnyű. Mit ígérték a telefonban? Pista ki fog jönni elibünk az állomásra?

Gabi: Megrendeltem.

Endre: Még mindig nősülni akar?

Gabi: Gözerővel.

Endre: Komolyan kérdem.

Gabi: Sok a gőz, nagy a nyomás, főleg ha beiszik. Az őszen addig-addig Andikázott, járt a picsa után, míg össze nem verekedett a volt kanjával. Szecskának törték a műanyag székeket, asztalokat az Ibi bárban. Nem kicsi a bazmeg, az asszony nagyokat hallgatott a telefonban.

Endre: Akko' lesz hova tenni a kereseted.

Gabi: Még hogy tanító, franc lesz belőle, nem tanító! Mondom neki: Ricsi, a vakációban gyere utánunk, keress egy kis pénzt, ha mást nem, felöltözzöl belőle. Baszott jönni. Nősül. Persze, amíg akad egy hülye, aki majd feleségestől eltartja, miért ne nősülne!?

Szünet.

Endre: Kedvem vón' visszafordulni.

Gabi: Nekem se sok hiányzik hozzá. Munka lenne. Vitya említette, gyűjtik a pénzt a szomszéd faluban. Látják, hogy felépül, most már ők is akarnak maguknak templomot.

Endre: Bazil bátyuskát honnan vesznek?

Gabi *(nevetve)*: Növesszél szakállt, csapjál fel papnak.

Endre: Marhaságot beszélsz!

Gabi: Bazil, rendes nevén Vaszilij se végzett egyházi iskolát, vegyészmérnök volt, vagy valami olyasmi, ráadásul ugyanúgy mértékkel és tartózkodással ivott, mint te.

Endre: Mérték a veder, tartózkodás az asztal alatt.

Gabi: Tele lett a töke a szép új világgal.

Endre: Azza' nekem is teli van. (*Visszahanyatlik a párnára.*) Jó éjszakát, szép álmokat!

Gabi: Viszont.

Endre: Míg el nem felejttem, a büfés regge' hozza az üveget, zakuszkának ¹⁷ füstölt halat...

Gabi: Mégis csak megrendelted!

Endre: Nem vót nehéz, magyar jány.

Gabi: Ne bassz!

Endre: Apárul. Harkov mellett, egy kisvárosban élnek a szülei.

Gabi: Keresztbe-kasba jártam az uniót, egy magyarral se találkoztam. Te meg a vécéből se tudsz kilépni a nélkül, hogy ne botolj bele egybe.

Endre: Vonzom üköt.

Gabi: A dumád.

Tamás: Az én fiaim se akarnak dolgozni, csak könnyebben élni, mint a nagy átlag.

Gabi (*lenéz*): Oda is leért, Tamás?

Tamás: Olvastam valahol.

Bandi sietve jön, zseblámpája fénye ágyról ágyra cikázik.

Bandi: Gabi bátyám!

Gabi (*szembévágja a fény*): Kapcsold ki azt a vackot, semmit nem látok!

Bandi: Baj van! Jancsi nincs sehol!

Gabi (*felül*): Hogyhogy nincs sehol!?

Bandi: Néztük a vécében, a kupékban, mindenütt, és nincs, eltűnt!

Gabi (*gyorsan lemászik, jégeralsóban követi Bandit*): Nem ment át egy másik vagonba?

Bandi (*már a folyosón*): Éjszakára bezárják az átjáró ajtókat.

Gabi: Azt tudom. Te hogy jöttél át?

Bandi: A provodnyik kinyitotta az ajtót. (*Mindketten el.*)

Béla (*felriad*): Mi, mi van?

Endre (*lenéz*): Ugrás az ágybul! Menni ke' keresni!

Béla: Mit kell keresni?

Tamás (*magára cibálva a nadrágját*): Nem mit, hanem kit. Jancsi ment a részeg feje után, otthagya Bandiékát!

¹⁷ Harapnivalónak.

Béla (*ásítózva feltápáskodik*): Azzal a fiúval mindig van valami, ha nem ez, akkor az.

Tamás: Merre induljak?

Béla: Nem kell messzi menni, alighanem a resztoránban búsul. (*Öltözködni kezd.*)

Endre: Várjuk meg Gabit. Lehet, hogy meglett azóta.

Tamás: Nem hiszem. Rég visszajött volna.

Endre: A resztorán ilyenkor zárva van. (*Felül.*) Gyorsabban ott alul, fel akarok öltözni!

Béla: Az se kizárt, hogy leszállt pálinkát inni.

Tamás: Gabi azt mondta, hogy a szerelvény jóformán meg sem áll a határig.

Endre: Megállni épp megáll, míg bevárja a szembejövő vonatot.

Tamás: Megyünk, oszt keressük! Hátha szerencsénk lesz, valame-lyik üres kupéban gubbaszt!

Béla: És ha tényleg leszállt a vonatról?

Béla és Tamás leülnek, Endre leszáll, és öltözködni kezd.

Endre: Ahhoz ajtókulcs ke'. Lopott egyet? Amint Gabi visszajön...

Tamás: Mi lesz?

Endre: Okosabbak leszünk.

Szünet.

Tamás: Bandi dolgozik, nincs apja, muszáj neki. Ember lesz belőle.

Béla: Belőle igen, de Jancsiból...

Hosszú szünet.

Endre (*leül Tamás mellé*) : Jöttünk haza szabadságra, a katonaságtól. Voltunk vagy tízen, öten magyarok. Meg kén' inni valamit. Összedobtuk a pénzt, na de ki szálljon le a következő állomáson vodkát venni? Hát ki? Én. A bábuska¹⁸, akitől vásároltam, addig-addig pizmogott az üvegekkel meg a visszajáróval, hogy közben elment a vonatom. Most mi van?! Ott állok húsz fokos hidegben, száll semmibe, katonaingbe, kezemben két üveg vodkával, a faszom tudja milyem állomáson. Na Endre, oldd meg! Sinelem¹⁹, bőrröndöm a vonaton maradt, semmi dokumentem, meg oroszul se beszéltem akkor még olyan jól. Passz! Állok, állok, egyszer csak odajön hozzám ez egyik forgalomirányító, férfi, és kérdi, mire várok? Hát, ahogy tudtam, kézzel-lábbal elmagyaráztam, mi a helyzet,

¹⁸ Nagymama.

¹⁹ Katonaköpeny.

mibe vagyok. Na oszt végül kiderült, hogy az ipse katonaként Magyarban szolgált, meg még tovább is szolgált öt évet...

Béla: Beszélt magyarul?

Tamás: Kötve hiszem.

Endre: Úgy tudott magyarul, mint én oroszul. Megértettük egymást. Annyit csinált, hogy telefonált a vonatom következő állomására, hogy szedjék le a batyumat, mert itt a vonatállomáson rosszul lettem, ez és ez történt velem. Hazudott egy jót. Végül rám adott egy rossz munkásujjast, felültetett az első elektricskára²⁰...

Béla: Hazaértél végül...

Endre: Hát nem itt ülök, jó ember!

Béla: Akkor.

Endre: Vígán. Jól mondták a régi öregek, nincs olyan rossz, hogy ne legyen benne jó. Vót két üveg vodkám, kajám dulásig... A fiúk ijedtükben, a vasúti milicistán keresztül, ami konzervjük, kenyérük volt, mindet lepasszolták nekem. Mi egyéb kellett egy szovjet katonának, hmm!?

Tamás: Gyönyörű bajtársak! Nem tudták meghúzni a vészféket? Nem volt kezük?

Endre: Először azt hitték, hogy a vonaton vagyok, csajozok, mint szoktam. Amikor leesett a húszfilléres, akkor meg má' késő vót, nyílt pályán futott a vonat, és ott a vészféket meghúzni... Ühü, oszt mit mondtak volna, na mit?

Tamás: Az igazat.

Endre: Hogy a társuk leszállt vodkát venni... Tényleg kevés vizet ihattál Üzbegisztánba'!

Béla: A napszúrás komoly dolog.

Endre és Béla nevetnek. Gabi érkezik vissza.

Gabi: Én a helyetekben nem lennék ennyire jókedvű! Helyet! *(Gyorsan felöltözik.)*

Endre: Nincs meg.

Gabi: Nincs.

Tamás: És akkor...

Gabi: Nincs akkor. Tamás Bandival a bal kézre lévő vagonokat járja sorra, én Endrével az ellenkező irányba indulok, te meg Béla itt maradsz, és vigyázol a holminkra. Kérdés?

Endre: A fiúk nem látták, mikor ment ki a kupéból? Nem létezik!

²⁰ Városközi villamos vonatra.

Gabi: Várták, hogy elaludjon. Ki tudja, elaludt-e Jancsi, vagy csak úgy tett? Ne töltsük vele az időt.

Tamás: Még nincs reggel, az átjáró ajtók zárva vannak.

Gabi: Megy veletek a kalauz, kinyitogatja őket. Endre, mi megkérjük rá Lénát. Mehetünk?

Béla kivételével mindannyian el.

Ötödik jelenet

Nyinácska pincérnői öltözékben, az asztal jobboldalán ül és ír. A kőművesek vele szemközt ülnek. Gabi az ablaknál, Endre a sorvégen, kezében egy üveg vodkával, zsírpapírba csomagolt füstölthallal.

Gabi: Százhetven centi magas, sovány testalkatú... Kockás ing, kék sportnadrág, papucs... Szeme, haja barna...

Tamás: Anyajegy van az orra alatt.

Gabi: Melyik oldalon?

Tamás: Baloldalon, nem, a jobbon.

Endre: Nem tudtad elébb mondani!?

Tamás: Most jutott eszembe.

Nyinácska: Részeg volt?

Gabi: Ivott, sört... ilyesmit. Számít?

Nyinácska: Hogyne. Ott sétál részegen, na... hogy mondják, na, területen...

Gabi: Értem. Írja, Nyinácska, hogy be volt rúgva rendesen, mikor eltűnt.

Nyinácska: Megvan. Felolvassam?

Gabi *(átfutja a szöveget):* Benne van minden.

Szünet.

Nyinácska *(feláll):* Megyek, segíteni kell a konyhán.

Endre *(elállja Nyinácska útját):* Mivel tartozunk?

Nyinácska: Vodka, hal ki van fizetve.

Endre: A fordításért.

Nyinácska: Semmivel. *(Átbújik Endre hóna alatt, jobbra el.)*

Endre: Nem lenne jobb, ha Kijevben szállnál le, muszáj a határon?

Gabi: Muszáj.

Endre: A kijevi állomáson vonatindulásig tízszer bejelentheted Jancsi eltűnését.

Gabi: Marhaságot beszélsz! Másik ország, Endre! Ha tényleg csak leszállt és megtalálják, mihez kezd a szerencsétlen papírok és pénz nélkül?! Gondolkozz! Még igazolni se tudja magát. Meg az ügyintézés: ki tudja, mennyi idő, míg áttelefonálnak, táviratoznak Kijevből Moszkvába, nem a határra. Meg egyáltalán, nem ott voltál, nem mellettem álltál, mikor Léna a pofánkba rágta, hogy mire ügyeljünk, mire számíthatunk! Ne dühíts! Rakd le azt a büdös halat a kezedből, ne hadonássz itt vele, a vodkát meg... Tüntesd el!

Endre *(az üveget, a halat felrakja a csomagtartóra, leül, jobboldalra):* Bocs, hogy élek!

Tamás: Ne adj isten, hogy holtan találják meg. Akkor... akkor... Azért... Mert ha nagyon akarja az ember, egy szétfeszített ágú étkezővillával is ki tudja nyitni a vonatajtót.

Szünet.

Gabi: Belegondolni se merek.

Endre: Pedig kellene.

Gabi: Egy héttel ezelőtt is felköthette volna magát, vagy nem?

Tamás: Rám hiába nézel. Az öngyilkos izé... az jön, rátör az emberre, nem tud tőle szabadulni... Nem lehet előre látni, tudni. Ennyit olvastam róla.

Gabi: Nekem nem lenne okom, vagy Endrének, hogy fogjuk magunkat és az se mondjuk a másiknak, hogy doszvidányijá²¹?

Szünet.

Endre: Igaza van Bazil bátyuskának, hogy eljön az idő, mikor Isten nélkül nem egy napot, egy órahosszat se leszünk képesek élni. Most mit bámultok?

Béla: Magadra mondd?

Endre: Egy pap hogy beszéljen, ha nem így! Nem mondja, hogy te, meg te, hanem úgy... úgy általában.

Szünet.

Gabi *(feláll, a papírlapot zsebre rakja):* Endre, felállás! Hadd szedjem ki a bőröndömet!

Endre: Már a határon vagyunk? *(Feláll, kinéz az ablakon.)*

Gabi *(felnyitja az ülőhelyet, kiveszi a dzsekijét, bőröndjét):* Senki többet, harmadszor.

Bandi jön.

²¹ Viszontlátásra.

Bandi: Kész vagyok.

Gabi: Jancsi minden holmija megvan? Ha megáll a vonat, leadod.

Bandi: Gabi bátyám!

Gabi (*felveszi a dzsekijét*): Mi van?

Bandi: Leszálok, meg Pityu is le akar szállni.

Gabi: Ne basszatok! Odahaza várnak benneteket.

Bandi: Ráérnek. (*Gyorsan jobbra el.*)

Gabi (*fejcsóválva*): Kurva kölykök!

Endre (*kikapja a csomagtartóból a kabátját, bőröndjét*): Tudod mit, Gabi, én is maradok.

Gabi: Téged felköt az asszony, ha nem mégy haza!

Endre: Kösse fel magát! Együtt jöttünk, együtt megyünk.

Tamás (*feláll*): Állj fel, Béla, hadd tudjam kisedni a holmimat! Szaporábban!

Béla: Magam maradok?!

Endre: Mondta Béla.

Tamás (*kiszedi a holmiját*): Nem mondta, kérdezte.

Endre: Kérdezze magától.

Gabi: Megvagytok? Na, akkor vackolódjunk kijebb!

Bőröndökkel a kezükben balra el. A szín hirtelen elsötétedik.

Függöny

NOVEMBER

Szereplők: *Kálmán, Titiri, Tojás – 14-15 éves fiúk*
Iván, bakter
Zoltán

Szín: bakterház. Szemben a kijárat, a tömörfa ajtótól jobbra kétszárnyas ablak. Az ablak előtt fiókos asztal, két hokedli, az asztalon rádió, vizeskancsó, poharak. A henger alakú öntöttvas kályha (burzsujka) a jobboldali, a fapriccs a baloldali falnál áll. A kályhán teáskanna, a priccsen lepedő gyanánt ócska pokróc, takaróként vasutas köpeny. A bal sarokban szerszámok: csákányok, lapátok, sinfogók, kis- és nagykalapácsok. A jobb sarokban álló ruhafogason sárga mellények lógnak. A falak csupa-szok, nemrég leszaggatott plakátok nyomaival. A szobát egy szál dróton lógó villanykörte világítja meg.

Helyszín és időpont: Kárpátalja, 1956. november 3.

Elhaladó vonat éles fűttye, zakatolása. A szoba kivilágosodik. Iván jégeralsóban a szoba közepén, felfordított szenesvödrön ül, a kezében kis magyar zászlót szorongat. Egyenruhája, bakancsa szanaszét a padlón, sapkájával a priccsen ülő Tojás játszik, vaskos bot hegyén pörgeti. Kálmán és Titiri az asztalnál állnak, felváltva csavargatják a rádió keresőgombját.

Titiri (*Kálmán vállára üt*): Elfoglaltuk a rádiót – nem semmi!

Kálmán: Nem elfoglaltuk, lefoglaltuk.

Titiri: Nem mindegy?

Tojás: Titiri, tudod is te, mi nem mindegy.

Titiri: Izé... Kurvára sötét van odakint, dalolva mehetünk...

Tojás: Látod, Oláh Terka tudja, mi a nem mindegy. Addig önfejtűsködött, adta-vette, cserélgette a házakat, míg ki nem ment hegyesre. A párt nem szereti a kupeceket.

Titiri: Hát igen... Izé... (*Kihúzza, betolja az asztalfiókot, Ivánhoz fordul.*) Ellátmányt kapsz: kolbászt, húskonzervet... Fiúk, megyek haza, hozok ennivalót. Éhes vagyok!

Kálmán: Ülj a fenekeden és fogd be csőröd! Mintha magyarul...

Tojás (*abbahagyja a sapkapörgetést*). Á, csavargathatod hajnalig, a vackon nincs rövidhullám, ez olyan... pártrádió.

Kálmán: Csendesebben! Kussoljatok már!

Tojás (*feláll, a sapkát Iván fejébe húzza*): A Szatmáriék rádiója, az igen, azon még a Vatikánt is lehet fogni!

Titiri: Hallgasd a Szatmáriét, nagyokos! A faluban nincs villany.

Tojás: Villany van, csak áram nincs.

Kálmán: Befognátok végre!

Titiri: Tojás kezdte.

Kálmán (*közel hajol a rádióhoz*): Magyarul beszélnek.

Tojás: Az oroszok nem hallgatják Amerika Hangját.

Titiri: Hogy a fenébe hallgatnák, nem értenek magyarul!

Tojás: Amerikában angolul beszélnek. Akik az Amerika Hangján magyarul beszélnek, azok magyarok.

Titiri: Kukuljak meg, ha értem!

Kálmán: Csendet!!!

Elhangzik Mindszenty József bíboros november 3-án este a Kossuth Rádióban sugárzott beszédének néhány mondata, majd újra recsegni, sípolni kezd a rádió.

Kálmán: Alighanem Mindszenty volt.

Titiri: Az meg kicsoda?

Tojás: Egy püspök, tudod, akit kiszabadítottak a csurmából¹.

Kálmán: Zavarják az adást. *(Ellép a rádiótól.)* Tegnap is zavarták, de nem ennyire.

Tojás: Lokátorozzák. *(Körkörösén lóbálja a botot.)* Kajdi mesélte, csak úgy sistereg a lokátor mellett a levegő.

Titiri: Kajdi! Nem is volt Donbász²! Az ólpadlásokon bujkált, Szabó Erzsi hordta neki az ennivalót.

Tojás: A lokátor nem Donbász²on, a derцени hegyen van.

Titiri: Azt nem bírom benned, hogy okosabbnak hiszed magad a papnál.

Tojás: Bírjad a nővéredet! Szaros piszkafával se érni fel az orrát.

Titiri *(Kálmánhoz):* Most mit csináljak? Ha megütöm, ott marad.

Kálmán: Húzzuk ki a rádióantennát az ablakon! *(A szerszámok között keresgél)* Kell hogy legyen itt drót. Titiri, fogjad a feszítővasat!

Titiri *(elveszi a feszítővasat):* Kontyoljam meg vele Ivánt?

Tojás: Fogadjunk, nem tudod, mire való a földelés!

Titiri: Erre! *(A szenesvödör oldalára csap, mire Iván felugrik.)* Füttyül a vonat, indul a bakterház! Lengjen az a zászló, baszd meg!

Iván: Kicsit beszél magyar...

Kálmán *(drótköteget bagozva az asztal mellé ül):* Azt se tudja a szerencsétlen, hol van Budapest.

Titiri: Iván, Iván, hogy lehetsz ilyen hülye? Na, fel a kezekkel!

Tojás: Ruki ver'³!

Titiri: Verje a nehézség!

Iván *(magasba emeli mindkét kezét):* Mit akarni?

Titiri *(a feszítővassal ráüt a vödörre):* Leng a zászló! Úgy... *(Énekel.)* „Isten, áldd meg a magyart...” Énekelj, vagy állsz vissza a viderre!

Tojás: Szpivaty, tovaris!⁴

Iván *(motyogva):* Isten ad meg... Rossz lesz, ne csinál!

Titiri *(énekel):* „Jó kedvvel, bőséggel...”

Iván *(eldobja a zászlócskát, leengedi a kezét):* Elég, nem akar!

¹ Börtönből.

² Donyec-medence. A bányavidék szénbányáiban a múlt század ötvenes éveinek elején katonaköteles magyar fiatalokat dolgoztattak, alternatív katonai szolgálat címén.

³ Kezeket fel!

⁴ Énekelj, elvtárs!

Kálmán (*odanyújtva a drótvéget*): Tojás, fogd meg! Húzzad! Hiányzik a kezedből a bot? (*Tojás eldobja a botot.*) Erősebben!

Titiri: Arról volt szó, hogy átszökünk a határon. Pesten forradalom van, ölik a magyart! (*Felveszi az eldobott zászlót, majd nagyot rúg a földörbe.*) Drótozunk még egy hétig! Ettől jobb, ha alszunk!

Kálmán: Tudod, mi van odaát? Akkor meg... nyughass!

Titiri leül a priccsre, Iván odahúzódik a kályha mellé. Kálmán és Tojás kitoldják a rádió sárgaréz-drót antennáját.

Titiri: Éhes vagyok! (*Távoli vonatfüty.*) Máskor hébe-hóba csoszog el egy csotrogány, mostanában meg egymást érik. (*Benéz az ágy alá*) Kolbászt zabál, húskonzervet... Az meg mi? (*Sztálint ábrázoló, bekeregetet litográfiát húz elő.*) Tojás, Kálmán, ide bagózzatok! Sztálin apánk!

Kálmán: Apja a hóhérnak!

Tojás: Hetekig siratták, gyászgyűléseztek a klubban az elvtársak, aztán meg – tintával! – a nevét is áthúzták a tankönyvekben.

Titiri: A halál se tud rajtuk kiigazodni.

Tojás: Isten se... Így szokás mondani!

Titiri: Felőlem. (*Letörli a képet.*) Vesztél volna anyádba! Baszd meg, kellett neked hőbörögni! (*Feláll, a képet a priccs végéhez állítja.*) Na, mi lesz, megyünk vagy maradunk? Mondjatok már valamit!

Elrobogó szerelvény zakatolása, hosszú fütytyjele. Zoltán bejön. Tojás a borostás, foltos-pufajkás idegen láttán botja után nyúl. Zoltán nem viszkoszakozik, állja Titiri mustráló tekintetét, aki körbejárja, s okával megnézi kopott sapkáját, átalvetős tarisznyáját, csámpásra taposott bakancsát.

Titiri: Ezt meg honnan szalajtották? Totya Peti kettő.

Kálmán: Titiri, gyere onnan!

Titiri: Kepecül néz ki, alig áll a lábán.

Tojás: Na és, ha alig áll?

Zoltán a priccsig támolycop, leül. Iván vizet tölt, Zoltán kezébe adja a poharat.

Zoltán: Blagodarju za...⁵ (*Mohón iszik.*)

Titiri: Még egy orosz!

Tojás: Magyarország is tele van velük.

Titiri: Ilyenekkel? (*Ivánhoz.*) Te meg hova slattyogsz?

Iván: Bezár ajtó. (*Bezárja az ajtót.*)

Titiri: Én nem fogom itt őrizgetni őket, éhes vagyok! Megyek haza...

⁵ Köszönöm a...

Zoltán: Helyes. És ti is hazamentek az anyátok szoknyája mellé, hogy oda! Értve!? *(Csend.)* Mire vártok? Nem láttatok még lyukas bakancsot, rongyos pufajkát? Ostobák! Ostoba pulyák vagytok! Mondjátok, mit akartok? Fejjel menni a falnak? *(Feláll.)* Kérdeztem valamit! Nézzetek, nézzetek jól meg: így akartok kinézni, ezt akarjátok?!

Titiri *(Kálmánhoz):* Te, ez tud magyarul.

Kálmán: Nem vagyok süket!

Titiri: Jó van, na! Muszáj kiabálni?

Kálmán: Még hogy menjünk haza! Kicsoda, micsoda, hogy csak úgy... parancsolgat itt nekünk?

Titiri: Totya Peti kettő.

Zoltán: Forradalmárkodni... nekivágni az országhatárnak... Örültség! Ne csináljatok örültséget!

Kálmán: Honnan tudja, hogy mit akarunk?

Zoltán *(köhög):* Az ajtónál álltam.

Titiri: Hallgatózott.

Tojás: Kémkedett.

Zoltán: Nem jegenyefák őrzik a határt.

Kálmán: Nyárfák.

Zoltán: Apád lehetnék...

Kálmán: Tudjuk, mi van a határon, kik őrzik.

Zoltán: Értem. Akkor most mire vártok? *(Köhög.)* Menjetek, rohanjatok rá az aknazárra! Még mindig jobb, mintha farkaskutyákkal kergetnek, fogdosztatnak össze benneteket!

Kálmán: Te... maga ezt nem érti...

Zoltán: Persze hogy nem.

Tojás: Mi nem vagyunk olyan gyávák, mint... egyesek!

Titiri: Világos.

Zoltán: Még nem próbált meg benneteket az élet, könnyen beszéltek.

Iván a csendet kihasználva összeszedi a ruháját, bakancsát.

Titiri: Iván, a vidret is!

Iván: Ja nye vinovat!⁶

Titiri *(Tojáshoz):* Mit karattyol?

Tojás: Mindent én se értek.

Zoltán: Azt mondta, ő nem hibás, nem tehet róla.

⁶ Én nem vagyok hibás!

Titiri: Má' hogylene tehetne! Szedi a potyapénzt, ellátmányt kap: kolbászt, húskonzervet...A bakterkedés nem kaszálás: fasza dolog.

Zoltán: A krampácsolás se könnyű munka. *(Köhög.)* A levegő teszi, meleg van idebent.

Titiri: Iván nem krampácsol. Le- és felhúzza a sorompót, és annyi. Tesznek róla, hogy ne dolgozzák magukat agyon.

Tojás: Szakadásig...

Zoltán: Kik tesznek róla?

Titiri: Hogyhogy kik, hát az oroszok!

Tojás: Meg a kommunisták.

Zoltán fekete kockakenyeret, szalonnát szed elő a tarisznájából. A kenyeret felszeleteli, a szalonnát újságpapírosra aprítja. Iván közben visszahúzódik a kályha mellé és felöltözik.

Zoltán: Valamit csak dolgoznak, másképp nem élnek meg unióban.

Tojás: Hát igen: erőszakkal leseprük a padlásokat, esténként meg arról gyűléseznek, hogy milyen jól halad a békekölcsön önkéntes jegyzése.

Zoltán: Van humorérzéked.

Titiri *(leül Zoltánhoz):* Vicces Lukács a nagybátyja, tőle hallja az... ilyeneket.

Iván *(belekukkant a teáskannába):* Lenni tea.

Zoltán: Enni van mit a faluban?

Tojás: Nem éhezünk.

Titiri: Hogy te nem éhez! Ahol sok a pulya, meg öregek is vannak a háznál, ott vacsora helyett sokszor a nyálukat nyelik.

Tojás: A kolhozraktárban adnak lisztet, barázdazsirt, húst is, ha van a tanyán kényszervágás.

Zoltán *(Titirihez):* Ne kérsd magad!

Titiri *(két pofára, mohón eszik):* Munkaegységre adják. Munka meg hol van, hol nincs – télen nem aratnak. Tojás könnyen beszél, az apja fogatos, van munkája egész évben.

Zoltán: Az a barázdazé micsoda?

Titiri *(tele szájjal):* Napraforgóolaj. Finom a szalonnája! Nem fokhagymás-paprikás, de jó.

Zoltán: Vegyetek, egyetek fiúk. Jöjjön ide, bátyuska!

Iván és Tojás a priccs mellé állnak, nekilátanak az evésnek.

Kálmán: Rám hiába néz, nem vagyok éhes.

Titiri: Finom a szalonnája.

Kálmán: Nem tudjuk, kicsoda, micsoda, honnan jött, ti meg pajtásoktok vele!

Titiri: Enni csak kell!

Zoltán: Zoltánnak hívnak. Azt már tudom, hogy ő Titiri, őt meg Tojásnak becézitek. Neked mi a neved, hogy szólítanak?

Kálmán: Nem mindegy! Úgy hívnak, ahogy hívnak. Ne akarjon sokat tudni, mert hamar megöregszik!

Zoltán: Hétköznapi dolog, egyszerű kíváncsiság...

Kálmán: Ne kíváncsiskodjon! Az iskolában azt tanultuk, ha egy jöttment, egy idegen sokat kérdezősködik, akkor az illető kém, provokátor, vagy de... deze... Tojás, mondjad már!

Tojás: Dezertőr.

Titiri: Az áldóját! *(Magához ragadja Zoltán tarisznyáját.)* Akkor pisztolya van, meg kézigránátja. *(Vaskos könyvet, katonai kulacsot szed elő a tarisznyából.)*

Tojás *(váratlanul ráveti magát Zoltánra):* Titiri, segíts! *(Titiri leszorítja Zoltán vállát.)* Megnézem a zsebeit. Semmi. Ebben sincs semmi. Vegyük le róla a pufajkát! *(Lerángatják Zoltánról a pufajkát.)* A pufajka az enyém!

Titiri *(elengedi Zoltánt):* Minek az, neked?!

Tojás *(pufajkát tapogatva):* Láttam a moziban, hogy a filmben szereplő áruló, imperialista kém a pufajkája bélésébe rejtette a titkos dokumentumokat.

Titiri: Tyűha!

Zoltán *(kényszeredetten nevet):* Áruló... Titkos dokumentum... Jól megtanultatok a leckét! Menjetek, jelentsetek fel a községházán...*(Köhög.)* Istenem, mikor lesz már vége?! *(Hosszasan köhög.)*

Iván: Lenni beteg?

Zoltán: Van elég bajom.

Titiri *(Felveszi a padlóra esett könyvet, belelapoz):* Oroszul van. Az van fedelére írva: Voszk-re-sze-nyie⁷.

Tojás: Magyarul. Vasárnap. *(Csalódottan visszaadja Zoltánnak a pufajkát.)* Ebben sincs semmi.

Zoltán: Kár, hogy nem tudjátok elolvasni, sokat okulhatnátok belőle.

Tojás *(fejét vakarva):* El tudom olvasni, csak nem értem. Még keveset tudok oroszul.

Kálmán: Ne pajtáskodj!

⁷ Feltámadás. Lev Tolsztoj regényének címe.

Zoltán: A könyv címe: Feltámadás. Jobban mondva, így is le lehet fordítani. (*Felveszi a pufajkát.*) Németül Goethétől, oroszul Puskintól kell tanulni. Példamondatokból még senki nem tanult meg jól oroszul.

Kálmán: Kinek hiányzik az a vadkacsanyelv? Nekünk nem, az biztos!

Zoltán: A magad nevében beszélj.

Titiri (*A könyvet méregetve*): Mennyi idő alatt olvasta ki?

Zoltán: A tartalom a lényeg, nem a mennyiség. Ameddig az ember képmutató módon viszonyul a társadalmi valóság elvárásaihoz, élete örökös kielégületlenség, csalódás lesz.

Titiri: Én ebből egy kukkot se értek.

Tojás: Tisztára olyan, mint az öreg tanító.

Titiri: Képmutatás, mi a fene az?

Kálmán: Miért mond nekünk ilyeneket?

Zoltán: Ha mindenáron létrán akartok menni a másvilágra, akkor semmiért.

Titiri: Ezt se értem.

Tojás: Mondás. Azt jelenti, felakasztanak.

Titiri: Engem?! Én meg hagyom magam? (*Fityiszt mutat.*) Ezt nekik!

Zoltán (*Köhögve*): Csap környéke... tele... katonasággal, tankokkal. A síneken egymásba érnek a hadianyagot szállító szerelvények. Odaát nem háborúdsdi zajlik, valódi vér folyik!

Kálmán: Forradalom van.

Zoltán: Az orosz a világ egyik legerősebb hadserege, fél nap alatt legázolják, vérbe fojtják a felkelést.

Titiri: Úgy hazavágjuk őket, hogy a lábuk se éri a földet!

Zoltán (*felemeli a földről a botot*): Ezzel? Értsétek meg, menjen a kobakotokba, ez nem játék! Ne akarjatok hiábavalóan megdöglenni, kitenni magatokat annak a veszélynek, hogy a határon esetleg elkapnak benneteket – Szibéria rosszabb a halálnál!

Titiri: A kutyák szoktak megdöglenni.

Kálmán: Rohadt muszkák... hogy azok!!! (*Iván visszahátrál a kályhához.*) Megölték a nagyapámat, a nagybátyámat... Tudja, mi az?! Mit ijesztget bennünket, azt hiszi, hogy mi olyan könnyen megijedünk? Pes-ten kapunk fegyvert, egyenruhát, meg...

Titiri: Zászlót.

Tojás: Tisztára propagandista. Azok csinálják így... Tudjátok, ahogy az amerikai Mihók szokta.

Titiri: Ühü! Nagy marhának ad az is enni, hazajönni Amerikából⁸.

Zoltán: Még él az öreg?

Tojás: Fenét öreg! A harmadik asszonnyal lakik.

Titiri: Van a faluban elég. Mit néztek? Valami rosszat mondtam?

Tojás: A harmadik özvegyasszonnyal él együtt, a gyűlésen meg van képe...

Titiri: Pofája.

Tojás: Arról szónokolni, hogy ő a kommunizmust jött haza építeni.

Kálmán: Fiúk, honnan ismeri Mihókot?

Titiri (*Visszaadja Zoltánnak a könyvet*): Dollárpapát ki nem ismeri? A beregszászi piacon érdeklődnek felőle. Hazajönni –Amerikából! (*Leül Zoltán mellé.*)

Tojás: Igaz, de ez az ember nem idevaló.

Titiri (*Újra nekilát az evésnek*): Töröm én rajta a fejem! Ha idegen, hát idegen, a szalonnája nem rossz.

Kálmán: Nem tudjuk, kicsoda, honnan jött, és ráadásul okoskodik itt nekünk.

Titiri (*Tele szájjal*): Na és? Csak Tojásnak szabad?

Tojás: Ki beszél! Egy... egy falás szalonnáért a... a lelket eladnád.

Titiri: Te mondd.

Zoltán: Ellenség vagyok, kém, a szocialista rend felforgatója... Két hónap híján nyolc évig raboskodtam lágereken, Irkutszktól Magadanig.

Iván: Magadan?

Titiri: Nem semmi!

Tojás: Úgy teszel, mintha tudnád, hol van.

Iván (*Pohár teát visz Zoltánnak*): Inni tea.

Zoltán: Ez forró! Iván, te nem láttad a fiúkat. Érted? Nem láttad.

Iván: Ja vizsu.⁹

Zoltán: Nem, nem láttad. Nem történt semmi. Semmi, érted? A fiúk hazamennek, és vége. Konyec. Érted?

Iván: Aha! Semmi. Konyec.

Kálmán: Maga mehet, mi maradunk.

Zoltán: A fenébe, ne csináljatok ostobaságot! (*Csend.*) Hogy magyarázzam, hogy megértsetek...

Kálmán: Sehogy.

⁸ A szovjet propagandagépezet agitációjának köszönhetően a hidegháborút megelőző időszakban az USA-ból és Kanadából több kárpátaljai tért haza.

⁹ Én látom

Zoltán: Ismeritek a térképet? Remek. Akkor láthatjátok, hogy a Szovjetunió hatalmas, kontinensnyi ország. Eltiporni neki Magyarországot *(légyfogó mozdulatot tesz)* ennyibe se kerül.

Kálmán: Akkor is legyőzzük!

Éles vonatfütty. Elhaladó szerelvény zakatolása. A villany kialszik.

Titiri: Szétverjük a pofájukat, jobbal-ballal, mint a Papp Laci.

Zoltán: Bárcsak ilyen egyszerű lenne. Dávid nem győzheti le Góliátot, ez az igazság. *(Hosszasan köhög.)*

Kálmán: Ideje indulni!

Zoltán: Makacsabb vagy, mint egy számár. Nem érted, a pusztulásba vezeted őket!

Titiri: Nem vagyok kispulya, hogy vezetgessenek, ha megyek, magamtól megyek. *(Feldönti a képrámát.)* A fenébe! Iván, van gyufád?

Tojás: Gyertyát ne tartson?

Titiri: Akkor tapogatózz, nagyokos!

Tojás: Nagyokos az apád.

Titiri: Apámat hagyd, mert úgy megrázlak, hogy kiver a nehézség! *(Csörömpölés. Elbotlik a szenesvödörben.)* A rohadt életbe! Mondtam, hogy rakja el a vidret! Mondtam?!

Felgyúl a villany. Titiri a padlón hasal, zavartan pillog körbe.

Tojás: Iván hová lett?

Kálmán: A kurva életbe *(felkapja a feszítővasat, kirohan a nyitott ajtón),* nem kiszökött!?

Tojás *(követi Kálmánt):* Azóta már a faluban van – pár száz métert a sánta lefut.

Titiri *(feltápáskodik):* Kellett Tojásra hallgatni! Mondtam, hogy kö-
tözzük meg! Nem, csak azért se! *(Jót rúg a vödörbe.)* Jól mondja Dér Bálint, az orosz sunyi népség!

Zoltán: Ellátmányt kap: kolbászt, húskonzervet... Azt teszi, ami a dolga – rohan jelteni.

Titiri: Könnyebb, mint a krampácsolás.

Kálmán *(visszajön, indulatosan odalép Zoltánhoz):* Törödjön a tüdőbajával! Ha maga nincs, nem szökik el!

Tojás *(Kálmán mellé áll):* Rég megkötöztük volna, ha nem politikázik. Kálmán, mi lesz, ha ránk hozza a határőrséget? Ha lezárják a határhoz vezető utakat?

Titiri: Mi van, betojtál?

Tojás: Nem tojtam be. Kálmán tudja, hogy nem félek.

Titiri: Baszd meg, reszket a lábad!

Tojás: Odakint hideg van.

Zoltán: A határőr laktanyát elköltöztették?

Tojás: Már régen. Miért kérdi?

Zoltán: Akkor még nem késő hazamennetek.

Titiri: Aha, csakhogy egy hete a faluban kutakodnak. Széthánytak minden szénakazlat.

Tojás: Valakit nagyon keresnek.

Zoltán: Kicsodát?

Kálmán: Alighanem, magát.

Zoltán: Ezt meg honnan veszed?

Kálmán (*visszarakja a sarokba a feszítővasat, leül az asztalhoz*): Tud róla, hogy volt a faluban laktanya. Maga az öreg tanító fia.

Titiri: Az anyját! Maga a tanító!? Tényleg megölt három börtönőrt?

Zoltán: Nem öltem meg senkit. Szabaduló levéllel bocsátottak el. (*Köhög.*) Tanító sem vagyok. Közbeszólt a háború. Nem fejezhettem be a tanítóképzőt.

Tojás: Azt is mondják, rádió adó-vevője van.

Zoltán (*köhögve nevet*): Én meg a kémkedés! (*Erősen köhög.*) Hogy tudjátok, azért szóztak rám huszonöt évet, mert az amerikai fogságban – állítólag – kiképeztek burzsoá propagandistának.

Titiri: Nem semmi!

Tojás: Azt sem tudod, mi a burzsoá.

Titiri: Hogyne tudnám – keresztapám is az!

Tojás: Kulák.

Titiri: Nem mindegy? Huszonöt évet kapott.

Zoltán: Amikor Magyarországon valamelyest megszilárdult a kommunisták hatalma, Kárpátalján megkezdődött a tisztogatás.

Titiri: Micsoda kezdődött?

Kálmán: Süket vagy?

Zoltán (*köhögve*): A listázás... A görög katolikus papság és a kolhoztagságtól ódzkodó nagygazdák meghurcolása, elítélése... Rám akkortájt szóztak huszonöt évet. Propaganda... kémkedés... Feljelentő, be-súgó, hamis tanú volt bőven.

Kálmán: Kár tagadnia, maga mégiscsak tanító.

Zoltán: Örök osztályisméltló, bukott diákja vagyok csak az életnek.

Titiri: Mért baj az? A második osztályt én is kétszer jártam.

Tojás: Mert nem tanultál meg olvasni.

Titiri: Hazugság! Az volt a baj, hogy sokat hiányoztam, hármunkra jutott egy pár cipő, és... és a nővéreim megbírtak velem.

Zoltán: Most már én mondom: ideje indulnotok.

Titiri: Most nem értem...

Zoltán: Szibéria rosszabb, mint a halál.

Tojás: Igen, de Iván alighanem már beárult bennünket.

Zoltán: A vasúti töltés mellett gyalogút vezet a Borzsaig...

Kálmán: Ismerjük az utat.

Zoltán: Addig mentek a folyó partján, míg az ide tartó határőrök mögé nem kerültök, aztán irány a fokárka¹⁰. A kanális torkolata sással, náddal sűrűn benőtt ingoványos terület.

Tojás: Füzes.

Titiri: Hülye! Nem mindegy?!

Zoltán: Találnotok kell egy vaddisznócsapást, azon aknaveszély nélkül lejuthattok a Tiszára.

Kálmán (*feláll*): November van, hideg a víz.

Tojás: Könnyen begörcsölhetünk.

Zoltán: A szárazhatár, öngyilkosság. Figyeljete! Ha már lent vagytok a Tisza-parton, elindultok folyásirányba, és addig mentek, amíg gázlóra nem leltok. Ahol megtörik a víz sima folyása, ott a gázló. Lehet, hogy pár karcsapásnyit úsznotok kell majd, de odaát, csak meg tudtok szárítkozni valahol. Na, mire vártok?

Kálmán: Magára.

Zoltán: Elárulna bennünket a köhögésem. Nem tudom visszatartani.

Kálmán: Mondja, miért segít?

Zoltán: Hogyhogy miért! Mert a Nyíró Kálmán fia vagy, Titiri a Balog Pityué, Tojás a Szabó Albié... Mert egy utcában nőttem az apátokkal... Mert... mert... Induljatok, az idő drága dolog!

Kálmán (*kezet nyújt Zoltánnak*): Hát akkor... a legjobbakat!

Titiri: Nyomás Tojás, húzzunk bele!

Zoltán: Értesültem róla, megkaptam a levelet... Apámat hogyan, miből temették el?

Kálmán: Rendesen. A falu összeadta rá a pénzt. Gyerünk!

A fiúk sietve el. Vonatfütyty, elhaladó szerelvény zakatolása. A szín hirtelen elsötétedik.

Függöny

¹⁰ A megáradt folyó vizét alacsonyabban fekvő, főként legelőként hasznosított területre vezető csatorna.

TARTALOM

JELENÉSEK

- 5** A létra
- 15** Azon a bizonyos hetedik napon
- 21** Kritikus tömeg

UGRÓISKOLA

- 29** Kápolna
- 39** Csiga
- 47** Hopscotch

AZ ÚT

- 57** Sehonnán sehová
- 65** Damaszkuszi úton
- 83** November

ISBN 978-963-9814-78-3

